

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

COMPTE RENDU ANALYTIQUE

BEKNOPT VERSLAG

COMMISSION DE LA CONSTITUTION ET DU
RENOUVEAU INSTITUTIONNEL

COMMISSIE VOOR GRONDWET EN
INSTITUTIONELE VERNIEUWING

Mercredi

04-03-2020

Matin

Woensdag

04-03-2020

Voormiddag

N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	Parti Socialiste
VB	Vlaams Belang
MR	Mouvement réformateur
CD&V	Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	Partij van de Arbeid – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	Open Vlaamse Liberalen en Democraten
sp.a	socialistische partij anders
cdH	centre démocrate Humaniste
DéFI	Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications :		Afkortingen bij de nummering van de publicaties :	
DOC 55 0000/000	Document parlementaire de la 55 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 55 0000/000	Parlementair stuk van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (op beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes :	Bestellingen :
Place de la Nation 2	Natieplein 2
1008 Bruxelles	1008 Brussel
Tél. : 02/ 549 81 60	Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be	www.dekamer.be
e-mail : publications@lachambre.be	e-mail : publicaties@dekamer.be

SOMMAIRE

Les déclarations du procureur fédéral concernant la réforme de la cour d'assises à la lumière du procès des attentats terroristes du 22 mars 2016 – Audition de:	1
- M. Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral;	1
- M. Erwin Dericourt, président du Collège des procureurs généraux. <i>Orateurs: Erwin Dericourt</i> , président du Collège des procureurs généraux, Frédéric Van Leeuw , procureur fédéral, Kristien Van Vaerenbergh , Jan Briers , Katja Gabriëls , Vanessa Matz , Georges Gilkinet , Philippe Pivin , John Crombez , Nabil Boukili , Christoph D'Haese , Sophie Rohonyi , Khalil Aouasti	1

INHOUD

De verklaringen van de federale procureur met betrekking tot de hervorming van het hof van assisen in het licht van het proces van de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 – Hoorzitting met:	1
- de heer Frédéric Van Leeuw, federaal procureur;	1
- de heer Erwin Dericourt, voorzitter van het College van procureurs-generaal. <i>Sprekers: Erwin Dericourt</i> , voorzitter van het College van procureurs-generaal, Frédéric Van Leeuw , federaal procureur, Kristien Van Vaerenbergh , Jan Briers , Katja Gabriëls , Vanessa Matz , Georges Gilkinet , Philippe Pivin , John Crombez , Nabil Boukili , Christoph D'Haese , Sophie Rohonyi , Khalil Aouasti	1

**COMMISSION DE LA
CONSTITUTION ET DU
RENOUVEAU INSTITUTIONNEL**

du

MERCREDI 04 MARS 2020

Matin

**COMMISSIE VOOR GRONDWET
EN INSTITUTIONELE
VERNIEUWING**

van

WOENSDAG 04 MAART 2020

Voormiddag

La réunion publique de commission est ouverte à 10 h 27 par Mme Özlem Özen, présidente.

De openbare commissievergadering wordt geopend om 10.27 uur en voorgezeten door mevrouw Özlem Özen.

01 Les déclarations du procureur fédéral concernant la réforme de la cour d'assises à la lumière du procès des attentats terroristes du 22 mars 2016 – Audition de:

- M. Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral;
- M. Erwin Dericourt, président du Collège des procureurs généraux.

01 De verklaringen van de federale procureur met betrekking tot de hervorming van het hof van assisen in het licht van het proces van de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 – Hoorzitting met:

- de heer Frédéric Van Leeuw, federaal procureur;
- de heer Erwin Dericourt, voorzitter van het College van procureurs-generaal.

01.01 Erwin Dericourt (*en néerlandais*): En tant que président du Collège des procureurs généraux, je donnerai quelques explications sur la position de l'ensemble du ministère public concernant la modification ou l'abolition de l'article 150 de la Constitution. La plupart du temps, on parle d'ailleurs d'une révision.

01.01 Erwin Dericourt (*Nederlands*): Als voorzitter van het College van procureurs-generaal verstrek ik toelichting bij het standpunt van het gehele openbaar ministerie inzake de wijziging of de afschaffing van artikel 150 van de Grondwet. Meestal spreekt men trouwens over een herziening.

Conformément à l'article 150, le jury est établi en toutes matières criminelles et pour les délits politiques et de presse, à l'exception des délits de presse inspirés par le racisme ou la xénophobie.

Artikel 150 bepaalt dat de jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven, behoudens voor drukpersmisdrijven die ingegeven zijn door racisme of xenofobie.

La modification de la loi relative à la procédure devant le tribunal correctionnel a été modifiée par le ministre de la Justice. La loi relative à ce changement a été adoptée le 5 février 2016 et a introduit la généralisation de la correctionnalisation des crimes.

De minister van Justitie heeft bij wet van 5 februari 2016 een wetswijziging doorgevoerd inzake de rechtspleging voor de correctionele rechtbank. De veralgemeende correctionaliseerbaarheid van misdaden werd ingevoerd.

De ce fait, tous les crimes, quelle que soit leur gravité, pouvaient donc être correctionnalisés à dater du 1er mars 2016. La décision de correctionnaliser ou non appartenait au juge d'instruction, et non au parquet. Afin d'assurer un

Hierdoor kon vanaf 1 maart 2016 elke misdaad, ongeacht de ernst ervan, worden gecorrectionaliseerd. De beslissing om al dan niet te correctionaliseren behoorde toe aan het onderzoeksgerecht, niet aan het parket. Wel had

bon fonctionnement interne au sein du parquet, le Collège des procureurs généraux avait toutefois rédigé des directives garantissant l'uniformité de la politique du ministère public en matière de réquisitions.

Cette législation ne concernait qu'une des nombreuses mesures prises par le ministre de la Justice pour adapter le droit pénal et la procédure pénale aux besoins de notre société actuelle. Le ministre entendait ainsi faire en sorte que les procédures soient plus rapides et plus efficaces sans pour autant toucher à la qualité de l'administration de la justice ou aux droits de la défense.

Dans son arrêt du 21 décembre 2017, la Cour constitutionnelle a toutefois estimé, pour deux raisons, que la loi du 5 février 2016 était contraire à la Constitution. La disposition relative aux circonstances atténuantes ne comportait pas suffisamment de garanties que des personnes se trouvant dans la même situation seraient traitées de la même manière et il n'était pas exclu que les prévenus puissent, dans certains cas, être plus sévèrement punis par un tribunal correctionnel que par une cour d'assises.

Ces observations n'ont pas été intégrées par la suite dans les modifications de la législation, le climat politique n'étant pas encore prêt pour une deuxième tentative visant à peut-être correctionnaliser 90 % des dossiers et ne pas en correctionnaliser 10 %. Cela aurait touché au principe d'égalité et fait courir le risque d'une nouvelle annulation. Aussi le ministre de la Justice en affaires courantes et ses partenaires de gouvernement ont-ils jugé qu'il y avait lieu d'envisager une révision de l'article 150 de la Constitution.

Au moment de l'annulation, le paysage judiciaire avait retrouvé un certain calme. Il était apparu lors des procès menés conformément à cette législation, sans recourir à la cour d'assises, que la justice était toujours aussi bien rendue qu'auparavant. La plupart des procédures ont été plus rapides. Dans un ou deux cas seulement, ce fut l'inverse. Pourtant, les témoins et les experts ont continué à être entendus, moins peut-être quand même dans le cadre de l'enquête de moralité. Il n'y a toutefois pas eu de refus structurel de la part de témoins et d'experts. Un élément plus important était l'existence d'une possibilité de recours.

À Gand, dans mon ressort, la plupart des condamnés, mais pas tous, ont interjeté appel

het College van procureurs-generaal, om dit intern in het openbaar ministerie in goede banen te leiden, richtlijnen uitgevaardigd om uniformiteit in het vorderingsbeleid van het openbaar ministerie te organiseren.

Deze wetgeving betrof slechts een van de vele maatregelen van de minister van Justitie om het strafrecht en de strafprocedure aan de noden van onze huidige maatschappij aan te passen. Hij beoogde vooral dat de procedures op die manier sneller en efficiënter zouden kunnen verlopen zonder dat aan de kwaliteit van de rechtsbedeling of de rechten van de verdediging zou worden geraakt.

Het Grondwettelijk Hof heeft in het arrest van 21 december 2017 echter om twee redenen geoordeeld dat de wet van 5 februari 2016 ongrondwettelijk was. In de geplande regeling van de verzachtende omstandigheden waren er onvoldoende garanties dat mensen in dezelfde situatie op dezelfde wijze zouden worden behandeld en het was niet uitgesloten dat beklaagden in sommige gevallen zelfs zwaarder konden worden gestraft door een correctionele rechtbank dan door een hof van assisen.

Deze opmerkingen werden nadien niet opgenomen in de aanpassingen van de wetgeving, omdat het politieke klimaat er toen niet was voor nog een tweede poging om misschien 90 % te correctionaliseren en 10 % niet te correctionaliseren. Dat zou geraakt hebben aan de gelijkheid en het risico van een nieuwe vernietiging inhouden. De minister van Justitie in lopende zaken en zijn regeringspartners oordeelden daarom dat een herziening van artikel 150 van de Grondwet moest worden overwogen.

Op het ogenblik van de vernietiging was een zekere kalmte boven het justitiële landschap neergedaald. Aan de hand van de processen onder die wetgeving, zonder inschakeling van het hof van assisen, was het duidelijk dat de rechtspraak nog altijd even rechtvaardig was als daarvoor. De meeste procedures verliepen vlotter. In slechts een of twee procedures ging het moeilijker. Nochtans werden de getuigen en de experts nog steeds gehoord, doch misschien minder in het moraliteitsonderzoek. Er was echter geen structurele weigering van getuigen en experts. Belangrijker was dat er een beroepsmogelijkheid was.

In mijn ressort Gent zijn de meesten, maar niet iedereen, na een correctionele veroordeling in

après une condamnation par le tribunal correctionnel et les affaires ont également été rondement menées en degré d'appel. À cette époque, l'arriéré judiciaire classique avait diminué. Il n'était pas encore complètement résorbé, mais il suivait une évolution normale que je n'observe malheureusement plus aujourd'hui. D'autres facteurs influent évidemment sur cette évolution, tels qu'un cadre soudain moins complet qui grippe actuellement la fluidité du traitement des dossiers correctionnels classiques.

Pourquoi la Justice se porterait-elle mieux sans cour d'assises pour juger les crimes? Je souhaiterais me concentrer sur les assassinats et les meurtres et articuler mon propos autour de cinq points. La plupart de ces points ne reflètent pas exclusivement le point de vue du ministère public. Les avocats ont une opinion diamétralement opposée à celle du ministère public, par exemple. Certains magistrats du siège ayant pratiqué la cour d'assises durant des années sont favorables à son maintien.

Les attentes de la société actuelle constituent le premier axe et l'axe le plus important. Le citoyen attend d'un procès qu'il soit rapide et efficace. Tout le contraire d'une procédure de cour d'assises. Je n'affirme pas qu'il faut supprimer la procédure orale pour les affaires criminelles. La procédure orale telle qu'elle est développée actuellement en cour d'assises a incontestablement eu sa raison d'être à l'époque, dans une société où l'essentiel de la population était composé de personnes peu qualifiées.

Il y avait aussi, à l'époque, une grande méfiance envers la Justice. C'est pourquoi l'on souhaitait permettre à un jury de citoyens de s'exprimer.

Du point de vue de l'économie des procédures, une procédure orale telle qu'elle existe actuellement devant la cour d'assises ne se justifie pas. Le fait de retirer des juges d'autres cours ou tribunaux conduit à une désorganisation. Il en résulte ainsi un retard dans de nombreux autres dossiers. En 2009 et 2011, cette surcharge constituait déjà l'une des raisons pour lesquelles le Conseil supérieur de la Justice conseillait de supprimer la cour d'assises.

En plus du fait que le citoyen peut compter sur une procédure rapide et efficace, il attend également un verdict professionnel. Je ne mets pas en doute l'engagement et l'investissement personnel des membres de jurys, mais ils sont confrontés à la complexité croissante des affaires pénales. J'estime que nous ne pouvons pas attendre des citoyens qu'ils possèdent les connaissances

beroep gegaan, maar er is ook een vlotte behandeling geweest in beroep. In die periode was de klassieke gerechtelijke achterstand weggedeemsterd. Hij was niet weg, maar er was een rustige evolutie die ik vandaag jammer genoeg niet meer merk. Er spelen natuurlijk ook andere factoren, zoals plots een minder voltallig kader, waardoor wij vandaag niet diezelfde doorstroming van de klassieke correctionele dossiers verwezenlijken.

Waarom zouden wij beter af zijn met een Justitie waarin er geen hof van assisen meer is voor misdaden? Ik focus daarbij op moorden en doodslagen aan de hand van vijf punten. De meeste punten vertolken niet uitsluitend het standpunt van het openbaar ministerie. De advocaten hebben een totaal andere mening dan bijvoorbeeld het openbaar ministerie. Sommige magistraten van de zetel die een jarenlange ervaring hebben opgedaan met het hof van assisen, zijn wel voorstander.

De eerste en belangrijkste as is de verwachting van de hedendaagse samenleving. De burger verwacht een snelle en efficiënte procesgang. Een procedure voor het hof van assisen is dat niet. Ik zeg niet dat er geen mondelinge procedure moet zijn voor criminele zaken. De mondelinge procedure, zoals die vandaag bestaat voor het hof van assisen, is destijds onbetwistbaar verantwoord geweest in een maatschappij waarin ongeschoolden de meerderheid van de bevolking uitmaakten.

Er was toen ook een groot wantrouwen ten opzichte van Justitie. Daarom wou men de inspraak van een jury van burgers.

Proceseconomisch is een mondelinge procedure zoals die vandaag bestaat voor het hof van assisen onverantwoord. Het wegtrekken van rechters uit andere hoven of rechtbanken leidt tot desorganisatie. Er ontstaat dus vertraging in tal van andere dossiers. In 2009 en 2011 was die overbelasting al een van de redenen waarom de Hoge Raad voor de Justitie adviseerde om het hof van assisen af te schaffen.

Naast het feit dat de burger mag rekenen op een snelle en efficiënte procesgang, verwacht hij ook een professioneel oordeel. Ik twijfel niet aan de inzet en gedrevenheid van de juryleden, maar zij worden geconfronteerd met een toenemende complexiteit van de strafzaken. Ik vind niet dat wij van de burgers mogen verwachten dat zij beschikken over de vereiste kennis om dergelijke

requis pour comprendre de tels dossiers. De même, nous ne pouvons pas attendre du président d'une cour d'assises qu'il fournisse toutes les explications aux membres du jury pendant l'audience.

En d'autres termes, il me semble irresponsable de s'attendre à ce que le procès relatif aux attentats du 22 mars 2016, par exemple, se déroule selon cette procédure archaïque, et ce, tant en raison de la nature des faits que de la durée prévue du procès. Les auditions dureront des mois et les membres du jury devront se prononcer sur des milliers de questions. Dans ces circonstances, le risque de vices de procédure est particulièrement élevé.

Une procédure d'assises n'est pas un procès qui se déroule dans des conditions optimales. Je songe, à cet égard, au manque d'accompagnement du jury, aux risques pour la sécurité et à l'influence des médias. Les médias jouent également un rôle dans de telles affaires. Les avocats tentent même de plus en plus souvent de plaider leur cause par médias interposés. Le ministère public s'efforce de maintenir le climat de sérénité et ne fait aucune déclaration à la presse au cours du procès. Du fait de la pression qui est exercée dans notre société pour être toujours informé de tout et toujours plus rapidement, la règle de base selon laquelle aucune déclaration n'est faite dans la presse durant un procès est de plus en plus souvent bafouée. Le procès d'assises prend malheureusement des airs de Circus Maximus. Peut-on dès lors encore parler d'un débat serein? Le jury est-il encore en mesure de rendre un jugement serein? L'avocat Paul Bekaert, spécialiste des droits de l'homme, ne croit plus, lui non plus, en un jury populaire.

Sur le plan juridique, je constate une grande inégalité entre les droits de l'accusé devant la cour d'assises et en correctionnelle. À mes yeux, il est anachronique qu'un arrêt de cour d'assises soit insusceptible d'appel. Le jugement rendu par un jury serait ainsi toujours correct alors même qu'il est admis que les juges et magistrats professionnels peuvent commettre des erreurs dans toutes les matières.

Un jury ne reflète d'ailleurs nullement la société. Il reflète seulement la disponibilité de certains citoyens à siéger. Les indépendants siègent rarement dans un jury car ils devraient pour ce faire renoncer à des revenus professionnels. Les personnes appartenant à certaines catégories socioprofessionnelles ne sont jamais jurés.

zaken te kunnen doorgronden. We kunnen ook niet van de voorzitter van het hof van assisen verwachten dat hij tijdens de zitting dit alles moet uitleggen aan de juryleden.

Verwachten dat bijvoorbeeld het proces over de aanslagen van 22 maart 2016 volgens deze archaïsche procedure zou verlopen, lijkt mij met andere woorden onverantwoord, zowel wegens de aard van de feiten als wegens de verwachte duurtijd van het proces. De verhoren zullen maanden in beslag nemen en de juryleden zullen uitspraak moeten doen over duizenden vragen. In die omstandigheden is de kans op procedurefouten bijzonder groot.

Een assisenprocedure is geen proces dat in optimale omstandigheden plaatsvindt. Dan denk ik aan het gebrek aan begeleiding van de jury, de veiligheidsrisico's en de beïnvloeding door de media. Die media spelen ook een rol in dergelijke zaken. Advocaten proberen zelfs meer en meer via de media hun slag thuis te halen. Het openbaar ministerie probeert de sereniteit te behouden en legt tijdens het proces geen verklaringen voor de pers af. Door de druk van onze maatschappij om steeds sneller overal van op de hoogte te willen zijn, wordt de basisregel dat men tijdens het proces geen verklaringen in de pers aflegt meer en meer overtreden. Het assisenproces wordt jammer genoeg een circus maximus. Kunnen wij dan nog spreken van een sereen debat? Kan de jury nog wel een sereen oordeel vellen? Ook mensenrechtenadvocaat Paul Bekaert gelooft niet langer in een volksjury.

Juridisch stel ik een grote ongelijkheid vast tussen de rechten van de beklaagde voor het hof van assisen en in andere correctionele processen. Tegen de beslissing van het hof van assisen is geen hoger beroep mogelijk. Dat is volgens mij een anachronisme. In alle materies wordt er rekening mee gehouden dat professionele rechters en magistraten zich kunnen vergissen, maar het oordeel van een jury zou daarentegen altijd correct zijn.

Een jury weerspiegelt overigens geenszins de maatschappij. Het is een weerspiegeling van de beschikbaarheid van mensen om te zetelen. Zelfstandigen die hun beroepsinkomsten zouden moeten opgeven, zetelen zelden in een jury. Bepaalde categorieën treffen wij niet aan in een jury.

L'incohérence de notre droit pénal constitue un autre argument en faveur de la suppression des assises. Notre droit pénal repose sur la répartition classique des infractions en crimes, délits et contraventions. La loi prévoit également la correctionnalisation automatique de la plupart des crimes, y compris des tentatives de meurtre et d'assassinat.

Pour éviter de devoir porter le procès devant la cour d'assises, les peines les plus lourdes ne sont jamais appliquées pour ces infractions. Dans une affaire de crime passionnel, un prévenu est passible par exemple de la peine la plus lourde, sans possibilité de recours, tandis que pour une série de viols, un prévenu aux tendances peut-être plus criminelles est éventuellement passible d'une peine sensiblement plus légère, susceptible d'appel. Cette différence est-elle encore défendable?

D'aucuns renvoient au projet de nouveau Code pénal, actuellement en discussion à la commission de la Justice, mais il me paraît que les choses ne sont pas aussi simples. En effet, la faisabilité pratique du règlement proposé en ce qui concerne la répartition des délits au niveau 8 et la suppression connexe de la loi relative aux circonstances atténuantes soulève de nombreuses questions. En vertu de cette disposition, quantité de délits actuellement traités par les tribunaux correctionnels devront de nouveau être renvoyés en cour d'assises. J'espère que notre avis à ce sujet sera lu en détail. Compte tenu du principe des délais raisonnables qui sont déjà sous pression aujourd'hui, il faudrait organiser un renforcement considérable des moyens humains et financiers des cours d'assises.

Par ailleurs, un procès d'assises aurait un effet cathartique pour la victime, mais selon le Collège des procureurs généraux, c'est également le cas dans un procès faisant appel à des juges professionnels. L'assistance à la victime n'intervient plus seulement lors de l'audience correctionnelle, mais également dans les mois et années qui précèdent. Il suffit de songer aux assistants de justice. Lors d'un procès d'assises, en revanche, les acteurs sont exposés à une énorme publicité, ce qui peut conduire à une victimisation supplémentaire de la victime et de sa famille. Dans la plupart des cas, il n'y a absolument aucun effet cathartique.

Enfin, les délits de presse et politiques sont souvent brandis comme arguments en faveur du maintien de la cour d'assises. Il n'en demeure pas moins que les armoires des parquets sont remplies de dossiers d'innocents citoyens insultés sur internet,

Een ander argument voor het afschaffen van assisen, is de incoherentie van ons strafrecht. Ons strafrecht kent de klassieke indeling van misdrijven in misdaden, wanbedrijven en overtredingen. Voor de meeste van die misdaden, inclusief poging tot doodslag en moordpoging, voorziet de wetgeving ook in een automatische correctionalisering.

De zwaarste straffen worden dus nooit toegepast voor die misdrijven om te vermijden dat het proces voor het hof van assisen zou moeten worden gevoerd. Een beklaagde in een passionele doodslag riskeert zo de zwaarste straf zonder beroepsmogelijkheid, terwijl de misschien meer crimineel ingestelde verdachte van een reeks verkrachtingen mogelijks een veel lichtere straf met beroepsmogelijkheid riskeert. Is dat nog verdedigbaar?

Er wordt gewezen naar het ontwerp van nieuw Strafwetboek dat behandeld wordt in de commissie voor Justitie, maar volgens mij is het niet zo eenvoudig. Er kunnen immers ernstige vragen gesteld worden over de praktische haalbaarheid van de voorgestelde regeling in verband met de indeling van de misdaden in niveau 8 en de daaraan gekoppelde afschaffing van de wet op de verzachtende omstandigheden. Dit kan ertoe leiden dat tal van misdaden die nu voor de correctionele rechtbank worden afgehandeld opnieuw zullen moeten worden behandeld voor het hof van assisen. Ik hoop dat ons advies hierover grondig wordt gelezen. Het zou betekenen dat er aanzienlijke personele en geldelijke middelen nodig zullen zijn om de hoven van assisen te versterken, gelet ook op de redelijke behandelingstermijnen die nu al onder druk staan.

Daarnaast zou een assisenproces ook een louterend effect hebben op het slachtoffer, maar volgens het College van procureurs-generaal is dit evenzeer het geval bij een proces met beroepsrechters. Bijstand aan het slachtoffer gebeurt niet meer alleen op de correctionele zitting, maar ook in de maanden en jaren voordien, denk maar aan de justitieassistenten. Op een assisenproces stelt men de actoren daarentegen bloot aan een enorme publiciteit, wat kan leiden tot bijkomende victimisering van het slachtoffer en zijn familie. In de meeste gevallen werkt dat absoluut niet louterend.

Ten slotte worden de drukpersmisdrijven en politieke misdrijven vaak als argument gebruikt voor het behoud van het hof van assisen. De kasten van de parketten zitten echter vol dossiers waarin, via het internet, onschuldige burgers beschimpt worden

et que le parquet n'est pas en mesure de transmettre à la chambre du conseil parce que la cour d'assises est absorbée par le traitement des dossiers criminels les plus graves. Ces dossiers moisissent donc dans les tiroirs jusqu'à ce qu'ils soient prescrits.

Nous devons également tenir compte de la jurisprudence de la Cour de cassation en matière d'internet. Par le biais d'internet, il est possible de diffuser, pratiquement sans limites, des accusations et des insinuations. Il est impossible de donner une suite favorable aux plaintes en la matière puisque la Cour de cassation a clairement statué que cette matière relève de la compétence de la cour d'assises. La suppression de la cour d'assises est l'unique solution pour donner satisfaction aux citoyens concernés.

En ce qui concerne les délits politiques, je laisse juger les membres de la commission en toute liberté. S'ils souhaitent que ces délits restent de la compétence de la cour d'assises, cela peut se faire par le biais d'une modification de l'article 150. Toutefois, ces affaires pourraient tout aussi bien être traitées par une chambre spécialisée.

Le ministre a jadis émis une proposition en faveur de chambres criminelles. À l'époque, le ministère public avait formulé un avis négatif à cet égard, par crainte d'une procédure trop lourde. Selon nous, il existe pour le traitement des meurtres et des homicides une alternative qui offre les garanties nécessaires pour une bonne administration de la justice, un procès équitable dans le respect des droits de la défense, un vaste débat contradictoire ainsi qu'une large possibilité d'audition de témoins et d'experts. Cette alternative a été élaborée par une commission d'experts. Une suppression des assises ne signifie pas que l'ensemble des affaires en question devraient être traitées par une chambre correctionnelle classique.

Réformer la procédure d'assises ou adapter les pouvoirs constitutionnels de la cour et donc introduire une exception supplémentaire pour les crimes terroristes ne présente selon moi aucun avantage. Il existe, en effet, toujours un risque non négligeable de voir apparaître de nouvelles inégalités, qui pourraient ne pas résister à l'examen de la Cour de justice de l'Union européenne.

La chambre criminelle prévue dans le projet de nouveau Code de procédure pénale peut offrir les garanties nécessaires à une bonne justice. Il faudrait la coupler à l'abrogation de l'article 150 de la Constitution, éventuellement partielle si les délits

et waarmee het parket niet naar de raadkamer kan omdat de capaciteit van het hof van assisen wordt opgeslokt door de behandeling van de ernstigste criminele zaken. Die dossiers wachten dus op hun verjaring.

We moeten ook rekening houden met rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake het internet. Via het internet kan men op haast onbegrensde wijze aantijgingen en insinuaties verspreiden. Het is onmogelijk om aan klachten daarover een positief gevolg te geven omdat het Hof van Cassatie duidelijk geoordeeld heeft dat dit de bevoegdheid is van het hof van assisen. De afschaffing van het hof van assisen is de enige oplossing om ook deze burgers genoegdoening te geven.

Wat de politieke misdrijven betreft, daar laat ik de leden van deze commissie vrij in. Als zij dat willen behouden voor het hof van assisen, dan kan dat door een aanpassing van artikel 150. Maar deze zaken zouden evenzeer behandeld kunnen worden door een gespecialiseerde kamer.

De minister heeft in het verleden een voorstel gedaan voor een systeem van criminele kamers. Het openbaar ministerie heeft daar toen een negatief advies over verstrekt, omdat wij vreesden voor een te logge procedure. In onze ogen is er een alternatief voor de behandeling van de moorden en doodslagen dat wel de nodige garanties biedt op een goede rechtsbedeling, een eerlijk proces met eerbiediging van de rechten van de verdediging, een uitgebreid tegensprekelijk debat en een ruime mogelijkheid tot verhoor van getuigen en deskundigen. Dat alternatief werd uitgewerkt door een commissie van experts. Een afschaffing van assisen wil niet zeggen dat al die zaken dan behandeld moeten worden door een klassieke correctionele kamer.

Ik zie geen heil in de hervorming van de assisenprocedure of in een aanpassing van de grondwettelijke bevoegdheden van het hof en dus ook niet in een extra uitzondering voor terroristische misdrijven. Het gevaar is immers nog steeds groot dat er dan nieuwe ongelijkheden ontstaan, die mogelijk de toets van het Europees Hof van Justitie niet zullen overleven.

De criminele kamer die in het ontwerp van het nieuwe Wetboek van strafvordering is opgenomen, kan de nodige garanties beiden voor een degelijke rechtbedeling. Dat moet dan gekoppeld worden aan de opheffing van artikel 150 van de Grondwet,

politiques et de presse sont maintenus.

La chambre criminelle serait constituée de juges professionnels, mais elle conserverait une grande part de l'oralité des débats à l'audience. Ainsi, le public ne serait pas privé du débat classique de la cour d'assises, mais nous nous épargnerions les lourdeurs de procédure qui accompagnent la composition d'un jury. Les médias pourraient tout aussi bien suivre le déroulement du procès, mais celui-ci pourrait avancer plus rapidement.

Il serait de la sorte enfin possible d'instaurer une double instance et le condamné pourrait se pourvoir en appel. Cette procédure répond également aux objections du procureur fédéral à l'égard d'un procès en cour d'assises dans le dossier des attentats. Pour ce procès, il est en effet impossible de constituer un jury parfaitement à l'image de la composition de la population. Quel travailleur salarié ou indépendant pourrait rester huit mois à la disposition du tribunal?

Cette option aujourd'hui proposée par les experts recycle une idée déjà défendue en 2011 par le Conseil supérieur de la Justice dans son avis relatif à la loi portant réforme de la cour d'assises.

Dans son courrier du 1er octobre 2019, le Collège des procureurs généraux a dès lors expressément indiqué au ministre de la Justice qu'il se tenait à sa disposition pour débattre de cette éventuelle solution de rechange pour le jugement d'affaires criminelles.

01.02 Frédéric Van Leeuw (en français): Depuis longtemps, je souhaite la suppression de la procédure d'assises, en vigueur depuis plus de deux siècles. L'avis du président du Collège des procureurs généraux, débattu avec les cinq procureurs généraux de la cour d'appel et le procureur fédéral, représente l'avis commun du ministère public.

Il m'a toujours semblé singulier que des citoyens tirés au sort jugent les cas pénaux soi-disant les plus graves. L'instauration du jury populaire se fonde sur les craintes du pouvoir et de la probité du juge, aujourd'hui dépassées. De plus, dans la pratique, les assises ne traitent pas des cas les plus graves. Le procès fédéral "Habran" a montré, entre 2007 et 2011, la difficulté de soumettre à un jury populaire l'intégralité des faits d'une structure criminelle complexe et violente. La première édition du procès a duré six mois et a été très difficile, tant pour le jury que pour les juges, la défense et le

eventueel gedeeltelijk als drukpersmisdrijven en politieke misdrijven wel behouden zouden blijven.

De criminele kamer zou samengesteld zijn uit professionele rechters, maar kent een ruime mondelinge procedure ter terechtzitting. Op die manier zou het publiek niet verstoken blijven van het klassieke debat voor het hof van assisen, maar zou de logge procedure voor het samenstellen van een jury vervallen. De media zou de procesgang even gemakkelijk kunnen volgen, maar het zou sneller vooruitgaan.

Ook zou er op die manier eindelijk sprake zijn van een dubbele aanleg en kan de veroordeelde in beroep gaan. Deze procedure biedt ook een oplossing voor de bezwaren van de federale procureur tegen een assisenproces over de aanslagen. De jury voor dat proces kan immers onmogelijk een weergave van de samenstelling van de bevolking zijn. Welke werknemer of zelfstandige kan zich acht maanden ter beschikking houden?

Dit alternatief dat nu wordt voorgesteld door de experts, is een idee dat ook de Hoge Raad voor de Justitie voor ogen had in 2011 in het advies over de wet over de hervorming van het hof van assisen.

Het College van procureurs-generaal heeft de minister van Justitie in zijn brief van 1 oktober 2019 dan ook uitdrukkelijk meegedeeld dat het zich ter beschikking houdt voor overleg over dit mogelijke alternatief voor de berechting van criminele zaken.

01.02 Frédéric Van Leeuw (Frans): Ik pleit al geruime tijd voor de afschaffing van de assisenprocedure, die al meer dan twee eeuwen van kracht is. Het advies van de voorzitter van het College van procureurs-generaal, dat besproken werd met de vijf procureurs-generaal van het hof van beroep en de federale procureur, vertolkt het gemeenschappelijk standpunt van het openbaar ministerie.

Ik heb het altijd eigenaardig gevonden dat bij loting aangewezen burgers zich over de zogenaamde ernstigste strafzaken moeten uitspreken. De invoering van een volksjury werd ingegeven door de thans achterhaalde angst voor de macht en het gebrek aan integriteit van de rechter. Bovendien worden de ernstigste gevallen in de praktijk niet in assisenprocessen behandeld. Het federale proces-Habran heeft tussen 2007 en 2011 aangetoond hoe moeilijk het is om alle feiten van een complexe en gewelddadige criminele structuur aan een volksjury voor te leggen. Het eerste proces heeft zes

ministère public. Après une première cassation à cause d'un problème de motivation du jury, à la suite de l'arrêt Taxquet de la Cour européenne des droits de l'homme, la deuxième édition devant les assises de Nivelles a été suspendue durant des semaines à cause d'un juge malade. Puis, les juges professionnels de la cour d'assises ont annulé le verdict!

Il a donc fallu recommencer une troisième fois certains aspects de ce procès. Au final, la procédure a duré quatre ans, avec trois cours d'assises et trois arrêts de cassation! Qu'imaginer si nous rencontrons les mêmes péripéties dans le procès des attentats du 22 mars 2016?

La procédure d'assises est inadaptée à sanctionner la criminalité la plus grave. Dès lors, en cas de mort d'homme, les parquets font soit passer le meurtre et l'assassinat en assises et le reste en correctionnelle, soit correctionnalisent l'affaire.

Les jeunes magistrats apprennent qu'il faut correctionnaliser les crimes et, pour ce faire – les circonstances atténuantes n'étant pas définies par le Code –, on invoque l'absence de condamnation criminelle antérieure. Les parquets cherchent donc des circonstances atténuantes. C'est le cas pour la majorité des *foreign terrorist fighters* partis en Syrie ou en Irak. Le système ne supporterait pas de les traduire tous en assises, conformément à la Constitution. Il est injuste que ceci conduise à ce que la majorité des faits les plus graves ne passent pas en assises, d'autant qu'on ne peut interjeter appel d'un arrêt d'assises mais seulement se pourvoir en cassation.

Cette correctionnalisation des crimes se fait par la chambre du conseil ou par le tribunal correctionnel.

Ce travail à la chaîne des chambres du conseil pourrait être évité. L'article 25 du Code pénal, qui ampute de cinq ans la peine maximale prévue, est une particularité belge. Dans certains cas, il est difficile de trouver des circonstances atténuantes (par exemple pour Mehdi Nemmouche).

Depuis l'arrêt de la Cour constitutionnelle mettant fin à cette expérience, les cours d'assises sont à

maanden geduurd en verliep zeer moeilijk, zowel voor de jury als voor de rechters, de verdediging en het openbaar ministerie. Na een eerste vernietiging wegens een probleem met de motivering van de jury, naar aanleiding van het arrest-Taxquet van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, werd het tweede proces voor het hof van assisen te Nijvel wekenlang opgeschort wegens een zieke rechter. Vervolgens hebben de beroepsrechters van het assisenhof de uitspraak vernietigd!

Een aantal aspecten van dat aanslepende proces moesten dus voor de derde keer worden overgedaan. Uiteindelijk heeft het proces vier jaar geduurd, met drie procedures voor het hof van assisen en drie cassatiearresten. We moeten er niet aan denken dat hetzelfde zou voorvallen bij het proces over de aanslagen van 22 maart 2016.

De assisenprocedure is niet geschikt voor het bestraffen van de ergste misdaden. De parketten beseffen dat, en in geval van homicide zullen ze doodslag en moord naar assisen verwijzen en de rest naar de correctionele rechtbank, ofwel de hele zaak correctionaliseren.

Jonge magistraten leren dat misdaden gecorrectionaliseerd moeten worden. De verzachtende omstandigheden worden niet precies omschreven in het Strafwetboek, en dus beroept men zich op het feit dat er geen eerdere criminele veroordeling werd uitgesproken. De parketten trachten dus verzachtende omstandigheden te vinden. Dat is het geval voor het merendeel van de *foreign terrorist fighters* die naar Syrië of Irak zijn getrokken. Als die allemaal door een hof van assisen berecht zouden moeten worden, zoals artikel 150 van de Grondwet nochtans bepaald, zou het systeem daaronder bezwijken. In de meeste gevallen zijn het niet de zwaarste feiten die voor assisen komen, en dat is fundamenteel onrechtvaardig, temeer daar er geen hoger beroep mogelijk is tegen een uitspraak van een hof van assisen, alleen cassatieberoep.

Het is de raadkamer of de correctionele rechtbank die beslist om een misdaad te correctionaliseren.

Dit bandwerk van de raadkamers zou kunnen worden vermeden. Artikel 25 van het Strafwetboek, dat de vastgestelde maximumstraf met vijf jaar vermindert, is een Belgische bijzonderheid. In sommige gevallen is het moeilijk om verzachtende omstandigheden te vinden (bijvoorbeeld voor Mehdi Nemmouche).

Sinds er door het arrest van het Grondwettelijk Hof een einde gemaakt werd aan dit experiment,

nouveau engorgées. On ne trouve plus de magistrats pour les présider et des cours d'appel doivent recourir à des pensionnés.

Pour les violations graves du droit international humanitaire, tel le génocide rwandais, tous les dossiers ne pourront être ouverts avant le décès des suspects ou des témoins. Les faits sont imprescriptibles, mais leurs auteurs ne sont pas immortels. C'est donc l'impunité qui triomphera.

La comparaison entre le procès en assises de Mehdi Nemmouche et celui devant le tribunal correctionnel de Salah Abdeslam est instructive. Ces deux procès concernent des faits techniquement fort proches. Le procès Nemmouche a duré neuf semaines, celui de Salah Abdeslam et consorts n'a duré que quatre jours.

Les mesures de sécurité coûtent très cher et comportent de nombreux inconvénients pour les autres procès au Palais de Justice, transformé en forteresse.

Salah Abdeslam et Sofiane Ayari ont été condamnés à 20 ans de prison, le maximum possible après correctionnalisation. Nous sommes-nous trompés en confiant au juge professionnel le soin de les juger?

La cour d'assises pèse sur le système. Elle monopolise durant des mois des magistrats qui doivent souvent abandonner leurs autres tâches sans être remplacés. Elle allonge la durée des instructions et les alourdit.

Pour avoir un nombre de jurés suffisant, plus d'une centaine de personnes sont parfois tirées au sort; les polices locales doivent enquêter sur chacune d'elles.

Le procès Nemmouche a montré la difficulté de tenir le coup durant un procès de longue durée. En neuf semaines, sept jurés se sont retirés pour des raisons diverses. Qu'en serait-il pour le procès du 22 mars 2016 dont la durée est estimée à une année judiciaire?

Contrairement à l'idée selon laquelle la cour d'assises rapprocherait les citoyens de la Justice, les jurés n'y participent pas de leur plein gré. L'expérience peut être traumatisante.

worden de assisenhoven weer overstelpt met processen. Men vindt geen magistraten om ze voor te zitten en vele hoven van beroep moeten gepensioneerde magistraten inschakelen.

Voor ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, zoals de Rwandese genocide, zullen niet alle dossiers voor het overlijden van de verdachten of de getuigen kunnen geopend worden. De feiten zijn onverjaarbaar, maar de daders van die feiten zijn niet onsterfelijk. Uiteindelijk zal de straffeloosheid dus zegevieren.

De vergelijking tussen het assisenproces tegen Mehdi Nemmouche et het proces voor de correctionele rechtbank tegen Salah Abdeslam spreekt boekdelen. Beide processen handelen over feiten die technisch erg vergelijkbaar zijn. Het proces-Nemmouche heeft negen weken geduurd, dat tegen Salah Abdeslam en consorten heeft slechts vier dagen in beslag genomen.

De veiligheidsmaatregelen kosten handenvol geld en hebben tal van negatieve gevolgen voor de andere processen die plaatsvinden in het Justitiepaleis, dat in een ware burcht is herschapen.

Salah Abdeslam en Sofiane Ayari werden veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf, de hoogst mogelijke straf na een correctionalisering. Hebben wij ons vergist toen wij hen door beroepsrechters hebben laten berechten?

Het hof van assisen weegt op het systeem. Het monopoliseert maanden aan een stuk magistraten die hun andere taken vaak moeten opzijleggen zonder dat ze worden vervangen. Dat bemoeilijkt de onderzoeken, die daardoor ook meer tijd in beslag nemen.

Om over voldoende juryleden te kunnen beschikken moeten er soms een honderdtal personen worden uitgeloot, en de lokale politie moet naar elk van die mensen een onderzoek voeren.

Het proces-Nemouche heeft aangetoond hoe moeilijk het is om een langdurig proces helemaal uit te zitten. In negen weken tijden hebben er zich om diverse redenen zeven juryleden teruggetrokken. Hoe zal een en ander verlopen voor het proces van de aanslagen van 22 maart 2016, dat zich naar verwachting over een heel gerechtelijk jaar zal uitstrekken?

In tegenstelling tot de idee dat een berechting door het hof van assisen de kloof tussen de burgers en de Justitie zal verkleinen, nemen de juryleden daar niet uit vrije wil aan deel. De ervaring kan

traumatiserend zijn.

Outre la responsabilité de juger, on plonge dans des dossiers sordides. Plus le procès est long, plus les dangers planent sur eux, alors que, d'après la loi, leurs nom et adresse sont connus et mentionnés dans l'arrêt de condamnation.

Le Collège des procureurs généraux avait déjà donné un avis négatif au projet de chambre criminelle qui impliquait que le nom des jurés soit connu avant le procès, ce qui augmente les risques de pression sur eux.

Si le juré est un salarié, il peut s'absenter avec maintien de sa rémunération normale à charge de son employeur, avec un maximum de cinq jours (petit chômage). Pour cela, il doit avertir son employeur au plus vite.

Si le procès dure plus longtemps, le contrat de travail reste suspendu pour cause de force majeure. Soit l'employeur paie le salaire et recevra une indemnité, sur demande, du SPF Justice, soit l'État paie le salaire du juré. Dans les deux cas, c'est à charge de l'État. Par ailleurs, il n'y a pas d'assurance pour accident lors des sessions ou sur le chemin vers le tribunal. Les indépendants ne bénéficient en outre pas de ces droits. Dès lors, le jury ne représente plus la diversité de la société.

La durée prévue du procès des attentats du 22 mars 2016 est due à l'implication d'un jury et du nombre d'accusés et de victimes. Si la procédure d'assises est maintenue, il faudra tripler les jurés suppléants pour éviter la pénurie, cela représente une trentaine de salaires à charge de l'État pour six à neuf mois.

On ne confie pas une opération chirurgicale à douze personnes choisies au hasard. L'évaluation des faits exige des connaissances juridiques dont de nombreux jurés ne disposent pas, et l'évaluation de notions juridiques conformément à la jurisprudence de la Cour de cassation et de la Cour européenne des droits de l'homme. Il est aussi difficile de saisir pour des non-initiés les différents points de vue des parties, défendus avec force rhétorique, ou les conclusions issues de techniques d'enquête complexes.

De juryleden moeten niet alleen rechtspreken, maar moeten zich ook verdiepen in weerzinwekkende dossiers. Hoe langer het proces duurt, hoe groter het gevaar dat ze lopen. De wet vereist dat hun naam en adres bekend zijn en vermeld worden in het veroordelend arrest.

Het College van procureurs-generaal had al een negatief advies uitgebracht over het ontwerp tot instelling van criminele kamers, waarbij de namen van de juryleden al bekend zouden zijn vóór het proces, wat het risico vergroot dat ze onder druk gezet worden.

Loontrekkende juryleden kunnen maximaal vijf dagen afwezig blijven van hun werk met behoud van hun normale loon, dat de werkgever moet betalen (klein verlet). Zij moeten hun werkgever daar zo snel mogelijk van op de hoogte brengen.

Als het proces langer duurt, wordt de arbeidsovereenkomst opgeschort wegens overmacht. In dat geval betaalt de werkgever het loon en ontvangt hij, mits hij een aanvraag indient, een vergoeding van de FOD Justitie óf betaalt de Staat het loon van het jurylid. In beide gevallen wordt het loon ten laste genomen door de Staat. Voorts zijn de juryleden niet verzekerd tegen ongevallen tijdens de zittingen of onderweg van huis naar de rechtbank. Zelfstandigen komen bovendien niet in aanmerking voor die rechten. De jury is dus geen afspiegeling meer van de diversiteit van de samenleving.

Het proces over de aanslagen van 22 maart 2016 zou zo lang duren, omdat er een jury bij betrokken is en er een groot aantal beschuldigen en slachtoffers is. Als er toch geopteerd wordt voor de assisenprocedure, zal het aantal plaatsvervangende juryleden moeten worden verdriedubbeld om een tekort aan juryleden te voorkomen, wat betekent dat de Staat gedurende zes tot negen maanden een dertigtal lonen ten laste zal moeten nemen.

Een chirurgische ingreep wordt niet aan twaalf willekeurig gekozen personen toevertrouwd. Om de feiten te kunnen beoordelen is er juridische kennis vereist die heel wat juryleden niet hebben en moeten er juridische begrippen getoetst worden aan de jurisprudentie van het Hof van Cassatie en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het is voor leken ook moeilijk om de verschillende standpunten van de partijen, die met retorische overtuigingskracht verdedigd worden, te doorgronden of de conclusies van onderzoeken die met complexe technieken werden uitgevoerd te

begrijpen.

Le jury n'a pas d'accès préalable au dossier; pour cela, un magistrat devrait l'assister, parfois pendant des mois. Il faut tout ré-expliquer avant le procès pour qu'en cours de route, il prenne connaissance des éléments utiles. Dans les procès récents, cela a été mal vécu par les victimes.

Le jury n'étant pas familiarisé avec le raisonnement d'un jugement, on a prévu la rédaction de questions par le président, auxquelles le jury répondra pour former le verdict de culpabilité. Le CIC prévoit de poser une question distincte pour chaque accusé, pour chaque fait principal, chaque circonstance aggravante ou cause d'excuse.

En pratique, il s'agira d'une question par qualification, par accusé et par victime. Ceci a été fait pour le procès Nemmouche, où la difficulté réside dans la délimitation du nombre de victimes. La situation est la même en France pour les attentats de Nice et de Paris. Qui est victime d'une tentative d'assassinat terroriste? Tous les gens présents dans le hall de l'aéroport? Ceux qui étaient à proximité des kamikazes? Ceux qui sont rentrés dans l'aéroport ensuite? Les services de secours?

À Nice, le parquet a décidé que sont victimes les personnes à moins de 100 mètres du camion. La cour suivra-t-elle? Il est impossible de demander en une seule question au jury si X a commis une tentative d'assassinat terroriste sur 800 personnes.

Si les débats démontrent qu'il n'y avait que 795 victimes ou 805, le jury devra répondre non à la question, ce qui poserait problème. Le même raisonnement peut être suivi pour les différents éléments du crime. S'agit-il d'un homicide volontaire, avec préméditation, le contexte est-il terroriste? Si vous multipliez toutes ces questions par le nombre d'inculpés, cela signifierait 38 400 questions à poser au jury!

Ne pas poser certaines de ces questions ferait

Vóór de aanvang van het proces heeft de jury geen inzage in het dossier. Daarvoor zouden ze door een magistraat bijgestaan moeten worden en dat zou die magistraat in bepaalde gevallen maanden kunnen bezighouden. Men moet hun alles opnieuw uitleggen voor het begin van het proces, opdat de jury tijdens de rechtsgang kan kennisnemen van de relevante elementen. Tijdens de recente processen was dat een pijnlijke ervaring voor de slachtoffers.

Aangezien de jury niet vertrouwd is met de redenering die aan een rechtsoordeel voorafgaat, werd er bepaald dat de voorzitter vragen opstelt waarop de jury moet antwoorden, opdat vervolgens de schuldvraag beantwoord kan worden. Het Wetboek van strafvordering schrijft voor dat er voor iedere beklagde, voor ieder hoofdfeit, voor iedere verzwarende omstandigheid en voor iedere verschoningsgrond een aparte vraag gesteld moet worden.

In de praktijk komt dat neer op een vraag per strafrechtelijke kwalificatie, per beklagde en per slachtoffer. Dat werd zo toegepast op het proces-Nemmouche. De moeilijkheid bestond erin het aantal slachtoffers af te bakenen. De situatie is gelijklopend in Frankrijk in de context de aanslagen van Nice en Parijs. Wie is precies het slachtoffer van een poging tot terroristische moord? Alle mensen die zich in de vertrekhal van de luchthaven bevonden? De personen die dichtbij de zelfmoordterroristen stonden? De personen die achteraf in de luchthaven aankwamen? De hulpdiensten?

In Nice heeft het parket beslist dat de personen die zich op minder dan 100 meter van de vrachtwagen bevonden slachtoffers zijn. Zal de rechtbank die beslissing volgen? Het is onmogelijk om met één enkele vraag aan de jury te vragen of X een poging tot terroristische moord op 800 personen ondernomen heeft.

Als uit de debatten blijkt dat er slechts 795 slachtoffers waren dan wel 805, zal de jury neen moeten antwoorden op de vraag, wat problematisch zou zijn. Dezelfde redenering kan worden gevolgd voor de verschillende aspecten van het misdrijf. Is het opzettelijke doodslag, met voorbedachten rade? Is de context terroristisch? Als men al die vragen vermenigvuldigt met het aantal beschuldigten, zou dat neerkomen op 38.400 vragen die de jury zou moeten beantwoorden!

Als men sommige van die vragen niet stelt, loopt

courir le risque de cassation. On imagine le temps de rédiger ces 38 400 questions et pour que le jury y réponde, dans des conditions de sécurité et d'isolement, ce qui représente des coûts conséquents.

La procédure d'assises surcharge la Justice et n'apporte aucune plus-value. Il ne faut pas confondre la demande de suppression du jury populaire avec le maintien de l'oralité de la procédure et de l'audition des témoins.

Il ne me paraît pas judicieux de supprimer la procédure d'assises pour les seuls accusés de terrorisme. Je ne voudrais pas devoir expliquer que le procès des auteurs des tueries du Brabant wallon est ingérable par une cour d'assises, vu le million de pages du dossier, les trente ans d'enquête et le délai de prescription qui approche.

01.03 Kristien Van Vaerenbergh (N-VA): Je remercie les orateurs de venir dénoncer une fois de plus, dans cette commission, tous les inconvénients d'une cour d'assises. Mon parti est favorable à la suppression de cette cour par l'abrogation de l'article 150 de la Constitution. Cette position n'est pas nouvelle et n'est pas non plus inspirée par la perspective du procès sur les attentats terroristes.

Les orateurs ne sont pas favorables à une législation d'exception en vertu de laquelle les affaires en matière de terrorisme seraient exclues d'un traitement devant la cour d'assises. Selon M. Dericourt, des problèmes pourraient se poser à l'échelon européen si la Constitution était modifiée aux seules fins d'exclure les délits terroristes. Quelle est la position de M. Van Leeuw en la matière?

Sans retard de procédure, le procès sur les attentats devrait pouvoir se tenir dans dix-huit mois environ. Une modification de la Constitution produit-elle ses effets immédiatement? Pour quand devrait-elle être réalisée, en supposant que la nouvelle législation soit adoptée?

01.04 Jan Briers (CD&V): Messieurs Van Leeuw et Dericourt sont d'évidence partisans de la suppression de la cour d'assises.

La proposition de nouveau Code pénal, discutée en commission de la Justice, prévoit en effet des niveaux 7 et 8 rassemblant des faits passibles de respectivement 30 ans de prison et de réclusion à perpétuité. Il s'agit de délits actuellement renvoyés en cour d'assises, c'est-à-dire l'assassinat et le

men het risico van cassatie. U kunt zich voorstellen hoe lang het zou duren om die 38.400 vragen op te stellen en ze door de jury te laten beantwoorden, terwijl er aan bepaalde voorwaarden inzake beveiliging en isolement moet worden voldaan, wat aanzienlijke kosten met zich meebrengt.

De assisenprocedure verzwaart de werklast van Justitie en biedt geen toegevoegde waarde. Men mag de vraag om de volksjury af te schaffen niet verwarren met het behoud van het mondelinge karakter van de procedure en het getuigenverhoor.

Het lijkt me niet aangewezen om de assisenprocedure enkel voor de van terrorisme beschuldigde personen af te schaffen. Ik zou niet graag naar hier terugkeren om uit te leggen dat het proces tegen de leden van de Bende van Nijvel niet beheersbaar is voor een assisenhof, gelet op de miljoen bladzijden van het dossier, de dertig jaar onderzoek en de naderende verjaringstermijn.

01.03 Kristien Van Vaerenbergh (N-VA): Ik dank de sprekers om hier nogmaals alle nadelen van het hof van assisen te komen blootleggen. Mijn partij is voorstander van de afschaffing ervan door opheffing van het artikel 150 van de Grondwet. Dat standpunt is niet nieuw en is evenmin ingegeven door het proces over de terroristische aanslagen dat eraan komt.

De sprekers zijn geen voorstander van uitzonderingswetgeving waarbij terroristische zaken worden uitgesloten van behandeling voor het hof van assisen. Volgens de heer Dericourt zouden er op Europees niveau problemen kunnen opduiken wanneer de Grondwet enkel met het oog op terroristische misdrijven wordt aangepast. Wat is het standpunt van de heer Van Leeuw hierover?

Zonder procedurele vertraging zou het proces over de aanslagen over ongeveer anderhalf jaar kunnen plaatsvinden. Heeft een grondwetswijziging onmiddellijk uitwerking? Tegen wanneer zou de wijziging moeten gebeurd zijn, gesteld dat de nieuwe wetgeving er komt?

01.04 Jan Briers (CD&V): De heren Van Leeuw en Dericourt zijn duidelijke voorstanders van de afschaffing.

Het voorstel over het nieuwe Strafwetboek, dat in de commissie Justitie in behandeling is, voorziet inderdaad in de hoogste niveaus 7 en 8, zijnde feiten strafbaar met respectievelijk 30 jaar gevangenisstraf en levenslange opsluiting. Dat zijn misdaden die nu naar assisen gaan, namelijk

meurtre.

Conformément aux dispositions du nouveau Code pénal, toutefois, ces délits seront traités par des juges professionnels, sans que le code puisse ou soit autorisé à régler explicitement la procédure. La question ne relève effectivement pas du droit pénal, mais plutôt de la procédure pénale. Les experts qui ont participé à la rédaction du nouveau Code pénal l'ont précisé explicitement.

01.05 Katja Gabriëls (Open Vld): Les orateurs ont plaidé en faveur de la suppression totale de la cour d'assises.

Mme Van Vaerenbergh a déjà fait état de la nécessité de réunir une majorité des deux tiers au Parlement. Sa dernière question traduit également notre préoccupation. Au stade actuel de la procédure relative au procès des attentats terroristes est-il encore possible, sans encourir de risques juridiques, d'adapter la loi ou de modifier la Constitution? Certains avocats de la défense ont déjà déclaré qu'ils n'accepteraient pas que la Constitution soit encore modifiée à ce stade.

L'option d'une modernisation de la cour d'assises qui ne passerait pas par sa suppression complète soulève également des questions. M. Van Leeuw a déjà pointé plusieurs adaptations urgentes et nécessaires de la loi pour pouvoir modifier le déroulement du procès d'assises et renforcer la protection des membres du jury. Ces mesures sont indispensables, très certainement dans les domaines de la préservation de l'anonymat et de la protection de la rémunération des jurés.

Y a-t-il d'autres exemples de ces modifications législatives urgentes?

Si les assises ne disparaissent pas totalement, quels dossiers les intervenants soustrairaient-ils en priorité à cette cour? Peut-être en effet ne devons-nous pas uniquement parler des dossiers liés au terrorisme. M. Dericourt a d'ailleurs déjà fait référence aux délits de presse.

Indépendamment de tous les problèmes financiers et pratiques et des objections qui me paraissent légitimes, je me demande si un procès correctionnel peut apporter la même satisfaction et les mêmes garanties aux victimes. M. Dericourt s'est exprimé très positivement sur la période limitée durant laquelle la modification législative a été mise en œuvre. Les victimes ont-elles eu le même ressenti?

Nul n'est insensible à l'argument de la double instance et de la possibilité de recours actuellement

moord en doodslag.

Het nieuwe Strafwetboek gaat er echter ook vanuit dat die misdaden door beroepsrechters zullen worden behandeld, zonder dat het wetboek dat expliciet kan of mag regelen. Dat is inderdaad geen zaak voor het strafrecht, maar voor het strafprocesrecht. De experts die het nieuwe Strafwetboek mee opstelden, hebben dat uitdrukkelijk verklaard.

01.05 Katja Gabriëls (Open Vld): De sprekers hebben een pleidooi voor de volledige afschaffing gehouden.

Mevrouw Van Vaerenbergh wees er al op dat in het Parlement een tweederdemeerderheid nodig is. Haar laatste vraag is ook onze bezorgdheid. Is het in het huidige stadium van het terreurproces nog steeds mogelijk om de wet aan te passen of die wijziging van de Grondwet door te voeren zonder juridisch in de problemen te komen? Bepaalde advocaten van de verdediging hebben al verklaard dat zij het niet zullen nemen, indien er nu nog een grondwetswijziging komt.

Er rijzen ook vragen, indien wij niet tot de volledige afschaffing komen en toch willen moderniseren. De heer Van Leeuw heeft al gewezen op een aantal dringende en noodzakelijke wettelijke aanpassingen om het assisenproces anders te laten verlopen en meer bescherming aan juryleden te bieden. Dat is inderdaad nodig, zeker op het vlak van anonimiteit en loonbescherming.

Zijn er nog voorbeelden van dergelijke wetsaanpassingen die dringend noodzakelijk zijn?

Welke zaken zouden de sprekers bij een niet-volledige afschaffing prioritair onttrekken aan assisen, omdat wij inderdaad misschien niet alleen over terrorismemisdrijven moeten spreken? De heer Dericourt verwees al naar drukpersmisdrijven.

Los van alle legitieme financiële en praktische problemen en bezwaren heb ik de vraag of een correctioneel proces dezelfde voldoening en waarborgen kan geven aan slachtoffers. De heer Dericourt liet zich zeer positief uit over de beperkte periode waarin de wetwijziging wel is toegepast. Was dat ook zo voor de slachtoffers zelf?

Niemand is ongevoelig voor het argument van dubbele aanleg en de beroepsmogelijkheid die er

inexistante pour la cour d'assises. De toute façon, le procès du 22 mars va durer longtemps. Dans le cas d'une correctionnalisation, je suis convaincue que dans ce genre de procès, au moins une personne interjettera appel, ce qui allongera de nouveau le procès.

Je doute fort qu'en cas de correctionnalisation, le procès ne se fasse pas sur les plateaux de télévision. L'attention médiatique pour le procès du 22 mars, pour des crimes passionnels ou pour un procès d'euthanasie serait aussi importante dans un procès d'assises que dans un procès correctionnel. Notre groupe soumettra cette question à une réflexion en profondeur au cours des semaines à venir et il examinera, avec les autres, ce qu'il est possible de faire pour que le procès du 22 mars se déroule correctement.

01.06 Vanessa Matz (cdH): Au-delà des circonstances de ces attentats, nous devons veiller à intervenir de manière globale.

Le manque de moyens ne peut pas être, à nos yeux, un argument en faveur de la suppression de la cour d'assises. Le refinancement de la Justice est nécessaire et doit intervenir dès la mise en place d'un gouvernement.

Vous semblez être sur la défensive, comme si votre rôle de magistrats était mis en question face au jugement de simples citoyens. Or, là n'est pas la question. Comme législateur, nous devons soutenir une plus grande participation des citoyens, spécialement dans le contexte actuel de défiance envers les institutions.

C'est un argument important face à la défiance des citoyens envers le politique, la justice et les médias. Ce n'est donc pas qu'une question de compétence, les jurés travaillant généralement avec sérieux et intelligence.

Y aurait-il une formule intermédiaire entre la suppression totale et la forme actuelle de la cour d'assises? Il nous semble important de garder l'oralité des débats, permettant l'appropriation par le citoyen des décisions judiciaires et la présence de témoins. Mais on doit aussi entendre certains de vos arguments. Je suis marquée par le fait de rechercher des circonstances atténuantes qui empêchent de sanctionner les crimes graves. Cette procédure nécessite aussi des moyens importants, qui relèvent de la question générale du refinancement de la Justice.

momenteel niet is voor het hof van assisen. Sowieso zal het proces over 22 maart een lange tijd in beslag nemen. Bij correctionalisering ga ik ervan uit dat bijna altijd in dergelijke processen iemand in beroep zal gaan, waardoor de termijn opnieuw wordt verlengd.

Ik betwijfel sterk dat een proces niet in de media zou worden gevoerd in geval van correctionalisering. De media-aandacht voor het proces over 22 maart, voor passionele moorden of voor het euthanasieproces zou even groot zijn bij een assisenproces als bij een correctioneel proces. Onze fractie zal de komende weken hierover heel intensief nadenken en samen met de anderen bekijken wat er mogelijk is om het proces over 22 maart degelijk te laten verlopen.

01.06 Vanessa Matz (cdH): Los van de omstandigheden van die aanslagen, moeten wij die kwestie op een globalere manier benaderen.

Het gebrek aan middelen mag in onze ogen geen argument zijn voor een afschaffing van het hof van assisen. Justitie moet geherfinancierd worden, en zodra er een nieuwe regering aantreedt moet die daar werk van maken.

U lijkt een defensieve houding aan te nemen, alsof uw rol als magistraat ter discussie zou worden gesteld wanneer men de betrokkenen door gewone burgers zou laten berechten. Dat is echter de kwestie niet. Als wetgever moeten wij ijveren voor een grotere participatie van de burgers, en zeker in de huidige context van wantrouwen ten aanzien van de instellingen.

Dit is een belangrijk argument om het wantrouwen van de bevolking in de politiek, het gerecht en de media weg te nemen. Het is dus niet alleen maar een kwestie van competentie; meestal kwijten juryleden zich ernstig en verstandig van hun taak.

Zou er een tussenformule uitgewerkt kunnen worden, tussen de volledige afschaffing en het behoud van het hof van assisen in zijn huidige vorm in? Het lijkt ons belangrijk dat het mondelinge debat behouden blijft: zo krijgt de burger grip op de rechterlijke beslissingen en kan hij getuigen horen. Niettemin moet men ook zijn oren laten hangen naar een aantal van uw argumenten. Wat ik echt frappant vond, is dat men verzachtende omstandigheden zoekt om zware misdaden niet voor assisen te moeten brengen. Die procedure vergt ook aanzienlijke extra middelen, en dat kadert dan weer in de meer algemene kwestie van de herfinanciering van de Justitie.

Puisque le nombre de jurés importe peu parmi les contraintes, pourrait-on envisager un mélange de jurés et de juges professionnels ou une procédure adaptée?

Voyez-vous une formule intermédiaire, vu que vous n'avez pas évoqué de suppression pure et simple?

01.07 Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Trois questions sont sous-jacentes à vos propos: les moyens qu'on accorde à la Justice pour fonctionner, l'accès à la justice et la démocratisation de celle-ci, avec une participation citoyenne symbolisée par le jury populaire.

Vous avez dit qu'une législation d'exception n'était pas souhaitable et pourrait être attaquée à l'échelon européen par ceux qui se sentiraient lésés par une modification de la loi sur mesure. On pourrait alors décider de la suppression de la cour d'assises, mais si elle intervient maintenant, à l'occasion de ce procès annoncé, elle pourrait souffrir des mêmes remarques.

Quand estimez-vous pouvoir être prêt? À quel moment devez-vous savoir de quelle manière vous jugerez ces faits très graves? La question a été posée mais elle est utile pour organiser nos travaux et la modification de la Constitution.

01.08 Philippe Pivin (MR): Votre plaidoyer pour la suppression de la cour d'assises est bien argumenté. Mais il intervient à un moment peu favorable, dans un contexte de procès pour terrorisme. Ce qui me dérange également, c'est que vous invoquiez surtout des inconvénients périphériques (durée présumée du procès, coût, etc.). Ces éléments ne concernent pas les procès "classiques" qui ne durent que quelques jours.

Comment réagissent nos voisins français, face à une problématique similaire? En France, il existe une cour d'assises spéciale sans jury. L'instauration d'une cour spéciale pour les crimes terroristes est-elle une piste?

Notre formation politique plaide pour la modernisation de la cour d'assises plutôt que pour sa suppression. Nous sommes à l'époque de la participation citoyenne et le jury d'assises en est un bel exemple. Et je n'ai jamais rencontré de juré qui n'ait pas été enrichi par cette expérience.

Aangezien het aantal juryleden niet zo een belangrijk gegeven is in het licht van de door u naar voren geschoven moeilijkheden, zou men misschien een aangepaste procedure kunnen overwegen, of een mix van juryleden en beroepsrechters?

Denkt u aan een tussenformule, aangezien u het niet hebt gehad over het eenvoudigweg afschaffen van de assisenprocedure?

01.07 Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Achter uw woorden gaan drie kwesties schuil: de middelen die wij de justitie toekennen opdat zij goed zou werken, de toegang tot de justitie en de democratisering van de justitie, waarbij de volksjury symbool staat voor de burgerparticipatie.

U hebt gezegd dat een uitzonderingswetgeving niet wenselijk is en op Europees niveau zou kunnen worden aangevochten door al wie zich benadeeld zou voelen door een wetswijziging op maat. We zouden dus kunnen beslissen het assisenhof af te schaffen, maar indien we dit nu zouden doen, op het moment dat dit proces voor de deur staat, zou hierop dezelfde kritiek kunnen worden geleverd.

Wanneer kunt u klaar zijn, denkt u? Wanneer moet u weten hoe u deze zeer zware feiten zult berechten? De vraag werd gesteld, maar ze is van fundamenteel belang voor de organisatie van onze werkzaamheden en voor een wijziging van de Grondwet.

01.08 Philippe Pivin (MR): Uw pleidooi voor de afschaffing van het hof van assisen is doorwrocht. Het komt echter op een ongelegen moment, in de context van een terreurproces. Wat me eveneens stoort, is dat u vooral argumenten aanvoert die niet rechtstreeks verband houden met het assisenproces an sich (vermoedelijke duur van het proces, kosten, enz.). Die aspecten spelen niet bij de 'klassieke' processen, omdat die maar enkele dagen duren.

Welke oplossing hebben onze zuiderburen voor die problematiek gevonden? In Frankrijk bestaat er een speciaal hof van assisen zonder jury. Is de oprichting van een speciaal hof voor terroristische misdaden een denkspoor?

Mijn partij pleit voor de modernisering van het hof van assisen en niet zozeer voor de afschaffing ervan. We leven in een tijd van burgerparticipatie en de assisenjury is daar een mooi voorbeeld van. Bovendien heb ik nog nooit een jurylid ontmoet dat die ervaring niet verrijkend vond.

Si l'on envisage une modernisation, quelles seraient les priorités à mettre en œuvre et à quel type de crimes devrions-nous réserver la cour d'assises?

01.09 John Crombez (sp.a): Nous examinons ces questions depuis septembre 2016 et nous ne sommes toujours pas préparés. Nous devons à présent axer la réflexion principalement sur le procès des attentats. Une fois que la chambre des mises en accusation aura renvoyé le dossier devant la cour d'assises, il sera trop tard. Nous ne devons donc pas consacrer notre temps au débat sur une modification de la Constitution, sachant que cette modification ne pourra pas être réalisée à temps.

Le Parlement doit à présent se demander quelle mesure il serait le plus judicieux d'adopter. Devons-nous prévoir une exception de manière à pouvoir correctionnaliser? Qu'est-il advenu de l'idée des chambres criminelles? La Constitution en autorise-t-elle la création? Sont-elles une solution? Pourquoi ces chambres criminelles n'ont-elles pas vu le jour? Était-ce peut-être en raison d'un manque d'enthousiasme au sein de la magistrature? Que devons-nous décider à court terme afin d'éviter que le procès sur les attentats – qui coûtera environ 20 millions d'euros – soit un échec? Quelle autre solution est envisageable hormis le débat sur la suppression de la cour d'assises, vu que cette suppression ne pourra probablement plus avoir lieu à temps?

Arrive-t-il fréquemment qu'un délit de terrorisme ne puisse être correctionnalisé? Observe-t-on déjà une amélioration dans la collecte des preuves dans les affaires de terrorisme?

01.10 Nabil Boukili (PVDA-PTB): J'aurais aimé entendre d'autres voix du monde judiciaire sur cette question.

Mon groupe est opposé à la suppression de la cour d'assises, qui est l'unique lieu de participation populaire dans les décisions judiciaires. Nous tenons à la démocratisation de la Justice, surtout pour des procès d'une telle gravité, liés à des problèmes de société.

Vos témoignages montrent la nécessité d'une modernisation de la cour d'assises; nous sommes ouverts à une révision législative en la matière. Pourrait-on regrouper ou envisager une exception pour les articles 323, 324 et 325 du CIC pour une procédure devant la cour d'assises? La procédure de lecture du procès-verbal date d'il y a 200 ans,

Als er voor een modernisering gekozen wordt, wat zouden dan de prioriteiten zijn en welk type van misdaden zouden er door het hof van assisen moeten worden behandeld?

01.09 John Crombez (sp.a): Sinds september 2016 zijn we hier al naar aan het kijken en we zijn nog steeds niet voorbereid. We moeten ons nu vooral bezinnen over het proces van de aanslagen. Eens de KI het dossier naar het hof van assisen zal hebben doorverwezen, zijn we te laat. Wij moeten dus nu onze tijd niet stoppen in de discussie over een grondwetswijziging, want dat zal niet haalbaar zijn.

Het Parlement moet zich nu beraden wat het best kan doen. Moeten wij een uitzondering inbouwen om te kunnen correctionaliseren? Wat is er gebeurd met het idee van de criminele kamers? Laat de Grondwet dat toe? Zijn ze een oplossing? Waarom zijn die criminele kamers er niet gekomen? Bestond er misschien te weinig enthousiasme voor binnen de magistratuur? Wat moeten we op korte termijn beslissen om te vermijden dat het proces over de aanslagen – dat ongeveer 20 miljoen euro zal kosten – fout zal lopen? Welke andere oplossing is er dan de discussie over het afschaffen van het hof van assisen, want dat lukt waarschijnlijk niet meer op tijd?

Hoe vaak komt het voor dat een terrorismemisdrijf niet kan worden gecorrectionaliseerd? Is er al een verbetering in de bewijsverzameling in terrorismezaken?

01.10 Nabil Boukili (PVDA-PTB): Ik had over dat thema graag andere stemmen uit de gerechtelijke wereld gehoord.

Mijn fractie is tegen de afschaffing van het assisenhof, dat de enige plaats is waar de bevolking inspraak heeft in rechterlijke beslissingen. We hechten veel belang aan de democratisering van Justitie, vooral voor dermate ernstige processen, die verband houden met maatschappelijke problemen.

Uit uw getuigenissen blijkt de noodzaak om het hof van assisen te moderniseren. We staan open voor een herziening van de wetgeving ter zake. Zou men voor een procedure voor het hof van assisen de artikelen 323, 324 en 325 van het Wetboek van strafvordering kunnen bundelen of voor die artikelen in een uitzondering kunnen voorzien? De procedure

quand une grande partie de la population était analphabète. Comment moderniser cela?

voor het voorlezen van het proces-verbaal dateert van 200 jaar geleden, toen een groot deel van de bevolking analfabeet was. Hoe zou men dat kunnen moderniseren?

La Justice fait face à un problème structurel de financement.

Justitie wordt geconfronteerd met een structureel financieringsprobleem.

Prendre ce problème pour justifier la suppression de la seule cour réellement populaire, c'est une mauvaise approche. Vu le désinvestissement structurel continu de notre Justice, où s'arrêtera-t-on dans la suppression des institutions judiciaires? Nous plaçons pour donner des moyens nécessaires à la Justice pour bien fonctionner et répondre aux défis de notre société.

Dat probleem aanvoeren als argument om de afschaffing van de enige rechtbank die nog een echte volksrechtbank is te rechtvaardigen getuigt van een slechte aanpak. Gezien de aanhoudende structurele desinvestering in onze Justitie, vraag ik me af waar de afschaffing van de rechtsinstellingen zal ophouden. Wij pleiten ervoor dat er voor ons rechtssysteem de noodzakelijke middelen uitgetrokken worden, opdat het goed kan functioneren en de uitdagingen van onze tijd kan aangaan.

01.11 Frédéric Van Leeuw (en français): Si vous pouvez trouver les deux milliards nécessaires, je suivrai votre avis!

01.11 Frédéric Van Leeuw (Frans): Indien u die noodzakelijke twee miljard kunt vinden, ben ik het met u eens!

01.12 Nabil Boukili (PVDA-PTB): Il faudra se battre pour obtenir ces deux milliards. Il faut plaider pour obtenir ce refinancement et non pour supprimer des institutions par manque de moyens. Je tiens à un service judiciaire démocratique.

01.12 Nabil Boukili (PVDA-PTB): Men moet vechten voor die twee miljard. Er moet gepleit worden voor die herfinanciering en niet voor de afschaffing van bepaalde instellingen wegens een gebrek aan middelen. Ik hecht veel belang aan een democratische rechtsbedeling.

01.13 Christoph D'Haese (N-VA): Je souhaite à mon tour remercier les deux orateurs. La procédure d'assises est une procédure du dix-huitième siècle qui se heurte aujourd'hui de manière extrêmement flagrante à ses limites. Les délibérations peuvent durer des semaines, voire des mois. Cette donnée doit constituer le point de départ d'une réforme de la procédure.

01.13 Christoph D'Haese (N-VA): Ik wil op mijn beurt de twee sprekers danken. Een assisenprocedure is een procedure uit de achttiende eeuw die vandaag op een heel confronterende manier op zijn limieten botst. De beraadslaging kan weken of zelfs maanden duren. Dat moet het vertrekpunt zijn om de procedure aan te passen.

Je ne m'associe pas aux propos de M. Crombez, car des initiatives ont déjà été prises depuis septembre 2016. Ce cri d'alarme – la demande de modernisation de la procédure – est aussi liée en réalité à l'épineux dossier des tueurs du Brabant. Il est incompréhensible, par exemple, qu'un juge d'instruction unique monopolise les compétences légales dans ce dossier.

Ik volg de heer Crombez niet, want er zijn wel degelijk al stappen gezet sinds september 2016. Deze noodkreet – de vraag naar modernisering van de procedure – is eigenlijk ook verbonden met het moeilijke dossier van de Bende van Nijvel. Zo is het onbegrijpelijk dat slechts één onderzoeksrechter wettelijke bevoegdheid heeft in het dossier.

Comment pouvons-nous répondre à court terme à l'appel désespéré qui est lancé? La participation démocratique ne doit pas justifier le refus de supprimer la cour d'assises. Que pourrions-nous encore entreprendre si des individus qui ébranlent les fondements de notre démocratie s'en sortent en toute impunité? N'est-il pas de notre devoir de protéger les citoyens et de légitimer et soutenir nos valeurs démocratiques?

De vraag is: hoe kunnen we op korte termijn tegemoet komen aan deze noodkreet? De democratische participatie kan geen reden zijn om het hof van assisen niet af te schaffen. Maar wat zal men dan doen in geval van straffeloosheid voor mensen die de democratie op haar grondvesten doen daveren? Wij moeten toch de bevolking beschermen en de democratische waarden legitimeren en ondersteunen?

Nous serons presque contraints d'élaborer rapidement une législation sur mesure comme dans le cas de la chambre criminelle. Quelle est la position concrète des orateurs à ce sujet?

01.14 Sophie Rohonyi (DéFI): DéFI ne souscrit pas à la proposition radicale de supprimer la cour d'assises. Lors des auditions sous la précédente législature, les avis étaient contrastés.

On émet en général trois grandes critiques à l'égard de la cour d'assises: le fait qu'un jury populaire soit amené à se prononcer sur les infractions les plus graves, le coût de ces procédures et l'absence d'appel. Les raisons qui ont poussé à instituer ce jury sont toujours valables, à l'heure où les justiciables sont méfiants à l'égard de la Justice, où l'on juge d'attentats et où les citoyens veulent s'impliquer davantage.

La loi prévoit un système d'écologie des jurés, auquel sont associés les magistrats professionnels lors de la détermination de la peine et du délibéré sur la culpabilité.

Une loi récente a introduit cette nouveauté. Avez-vous pu évaluer cet écolage? Ne pallie-t-il pas la longueur et la complexité due à la formation préalable des jurés? Avez-vous réfléchi à réduire le nombre de jurés, tout en sachant qu'il faut refléter l'ensemble de la population?

Plutôt que sa suppression, ne faudrait-il pas envisager la simplification de la procédure de la composition du jury?

On vante la procédure d'assises pour ses garanties: oralité des débats, transparence pour les droits de la défense et des victimes. Et une décision rendue par un jury populaire n'est-elle pas mieux acceptée que celle rendue par un juge professionnel?

Vous plaidez la suppression des assises au vu des coûts, la procédure par des professionnels étant plus rapide et efficace. Mais les affaires seront alors traitées par d'autres chambres, ce qui entraînera aussi des coûts. En quoi la procédure serait-elle plus efficace et plus rapide, la rapidité n'étant d'ailleurs pas toujours le gage d'une bonne justice?

Op korte termijn zullen we bijna een wetgeving op maat moeten maken, zoals over de criminele kamer. Hoe zien de sprekers die concreet?

01.14 Sophie Rohonyi (DéFI): DéFI onderschrijft het radicale voorstel om het assisenhof af te schaffen niet. Bij de hoorzittingen tijdens de vorige legislatuur liepen de meningen uiteen.

In het algemeen maakt men drie grote kanttekeningen bij het assisenhof: het feit dat er aan een volksjury wordt gevraagd een oordeel te vellen over de zwaarste misdrijven, het kostenplaatje van deze procedure en het feit dat er geen hoger beroep mogelijk is. De redenen die destijds ten grondslag lagen aan de instelling van een assisenjury gelden ook vandaag nog, nu de rechtzoekenden wantrouwig staan tegenover de justitie, er een uitspraak moet worden gedaan in een proces over terreuraanslagen en de burgers in hogere mate betrokken willen worden.

De wet voorziet in een systeem van opleiding van de juryleden; de drie beroepsmagistraten worden betrokken bij de bepaling van de strafmaat en bij de beraadslaging over de schuldvraag.

Die nieuwe regel werd onlangs bij wet ingevoerd. Hebt u die *échevinage*, die opleiding, kunnen evalueren? Is dat geen goed alternatief voor de lange en ingewikkelde opleiding die de juryleden vooraf moesten krijgen? Hebt u nagedacht over een beperking van het aantal juryleden, met dien verstande dat de jury een afspiegeling moet zijn van de volledige bevolking?

Moeten we niet veeleer de procedure voor de juriesamenstelling vereenvoudigen in plaats van het hof van assisen simpelweg af te schaffen?

We roemen de assisenprocedure om de garanties die ze biedt: mondelinge debatten, transparantie wat de rechten van de verdediging en van de slachtoffers betreft. Wordt een beslissing van een volksjury bovendien niet makkelijker aanvaard dan een uitspraak van beroepsmagistraten?

U pleit ervoor om assisen af te schaffen wegens het kostenplaatje. Een procedure door beroepsmagistraten zou sneller en efficiënter zijn. Die rechtszaken zullen echter behandeld moeten worden door andere kamers, wat ook weer kosten zal meebrengen. In welke mate zou de procedure aan efficiëntie en snelheid winnen? Snelheid is overigens niet altijd een garantie voor een goede rechtsbedeling.

Les associations de victimes d'attentats me disent que c'est important pour elles de pouvoir s'exprimer, que cela fait partie de leur processus de reconstruction.

Pour ce qui concerne l'absence de recours à l'égard des arrêts de la cour d'assises, ni la Constitution ni la Convention européenne des droits de l'homme n'imposent de degré d'appel. Cela peut cependant participer aux exigences d'une bonne administration de la justice et de l'égalité entre les justiciables.

Des alternatives ont été proposées par le monde judiciaire ou académique: introduire un recours devant une nouvelle juridiction – comme en France – ou étendre l'actuel pourvoi en cassation. En supposant que vous avez envisagé des solutions plus équilibrées que la suppression, que pensez-vous de ces pistes?

01.15 Khalil Aouasti (PS): Nous sommes *a priori* favorables à un aménagement et à une modernisation de la cour d'assises. Cette réforme ne doit cependant pas être pensée uniquement dans le cadre du procès des attentats du 22 mars.

Comment réformer, tout en respectant l'ensemble des droits procéduraux des personnes poursuivies? Comment procéder à des aménagements, s'il ne s'agit pas de réforme?

01.16 Erwin Dericourt (en néerlandais): Finalement, le plus urgent est de savoir comment organiser correctement le procès relatif aux attentats.

En fait, tout le monde a raison ou détient une partie de la vérité. Les pays qui n'ont pas de jury n'aspirent pas à ce système, mais il est quasiment impossible de convaincre les pays où il y a un jury que celui-ci n'est plus nécessaire. Ce système qui date du XVIIIe siècle était un bon système: un système démocratique, assurant la participation des citoyens. La participation citoyenne, c'est la caractéristique même d'une démocratie, mais la réalité, c'est que la société actuelle n'offre pas ce que veut le citoyen.

D'un côté, nous avons un certain nombre de personnes qui peuvent siéger dans une cour d'assises et qui en sont ravis, et il est probable que

De verenigingen van de slachtoffers van aanslagen hebben mij gezegd dat het voor hen belangrijk is dat zij hun verhaal kunnen doen en dat dat deel uitmaakt van hun verwerkingsproces.

Wat onze kritiek op het stuk van de onmogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen tegen een uitspraak van het hof van assisen betreft, klopt het dat noch de Grondwet, noch het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens een dergelijke beroepsmogelijkheid voorschrijven. Zo'n mogelijkheid kan echter wel bijdragen tot een kwaliteitsvolle rechtsbedeling en tot de gelijkheid tussen de justitiabelen.

De gerechtelijke wereld en de academische wereld hebben alternatieven voorgesteld: hoger beroep aantekenen bij een nieuwe jurisdictie, zoals dat in Frankrijk gebeurt, of een uitbreiding van het huidige cassatieberoep. Ik veronderstel dat u evenwichtigere oplossingen dan de afschaffing van het hof van assisen hebt overwogen. Wat denkt u van die voorstellen?

01.15 Khalil Aouasti (PS): Wij zijn *a priori* voorstander van een hervorming en een modernisering van het hof van assisen. Die hervorming moet echter passen in een breder kader dan dat van het proces van de aanslagen van 22 maart.

Hoe kan men een en ander hervormen en tegelijk rekening houden met de procedurele rechten van de personen die worden vervolgd? Hoe kan men aanpassingen aanbrengen als de assisenprocedure niet hervormd wordt?

01.16 Erwin Dericourt (Nederlands): Uiteindelijk is het meest urgente hoe we het proces inzake de aanslagen degelijk georganiseerd krijgen.

In feite heeft iedereen gelijk of een deel van de waarheid. Landen die geen jury kennen, streven niet naar een invoering, maar landen waar het bestaat, zijn bijna niet te overtuigen dat dit niet meer nodig is. Dit systeem uit de achttiende eeuw was wel een goed systeem: democratisch, met burgerparticipatie. Burgerparticipatie is eigen aan een democratie, maar de realiteit is dat de maatschappij vandaag niet biedt wat de burger wil.

We hebben wel een aantal mensen die kunnen zetelen in een hof van assisen en daarover tevreden zijn, en waarschijnlijk ook vele anderen. Er

beaucoup d'autres le seraient tout autant. D'un autre côté, nous avons la réalité, c.-à-d. que nous manquons réellement des moyens nécessaires, et ce n'est pas tout: il n'y a pas que ces dossiers, nous sommes confrontés à d'autres affaires, très graves et parfois plus graves encore, qui n'arrivent pas devant la cour d'assises et qui doivent être jugées.

Je me sens réellement mal à l'aise dans des affaires comme celle d'Anvers, parce que nous ne pouvons pas tout traiter avec les moyens dont nous disposons. Les moyens que nous avons aujourd'hui ne nous permettent pas de tout faire aussi bien qu'il le faudrait. Il convient donc de chercher des solutions.

Le Collège des procureurs généraux suggère de mettre un terme à une formule datant du dix-huitième siècle. Elle nous paraît obsolète. Ce n'est nullement une prise de position politique. Nous sommes invités à travailler autrement.

En matière de sécurité et de dispense des magistrats, la différence est énorme entre une procédure de trois jours et une autre qui s'étale sur deux semaines ou plus. Dès lors que les moyens requis ne sont pas mis à notre disposition, il est préférable de supprimer une telle procédure.

Personne n'accepterait qu'un plombier devienne électricien ou inversement. Nous demandons néanmoins au citoyen de nous prêter main-forte et aux juges d'abandonner leur cœur de métier, pour se livrer momentanément à une autre activité.

Je suis contre les régimes d'exception. Il sera probablement possible de réunir une majorité des deux tiers pour instaurer une exception pour un procès dans une affaire terroriste et même éventuellement pour le crime organisé ou encore pour le droit humanitaire international, mais est-il pour autant acceptable de se lancer dans la mise au point de mécanismes en tous genres dans le seul but de répondre au souhait de la justice d'assurer le déroulement rapide du procès? Il faut choisir entre ces deux options. Inutile de développer des mécanismes d'exception si l'on opte pour une solution de rechange à part entière.

La loi pot-pourri II remédie aux problèmes de l'arriéré de la cour d'assises et du traitement plus rapide de ce type d'affaires. Personne ne s'est finalement encore ému du fait qu'aucun citoyen n'a plus participé activement à la décision prise en salle d'audience.

Le Collège des procureurs généraux n'est pas

is ook de realiteit dat daarvoor niet de middelen aanwezig zijn om dit gewoon te doen, maar we zitten met meer dan alleen die zaken: er zijn ook andere zaken, die heel ernstig zijn en soms wel ernstiger, die niet voor assisen komen en die moeten worden behandeld.

Ik voel mij er echt ongemakkelijk bij dat zich zaken voordoen zoals in Antwerpen, omdat we het niet allemaal met de middelen die er zijn, kunnen verwerken. De middelen laten niet toe om alles even goed te doen. Dus moet je zoeken naar oplossingen.

Het College van procureurs-generaal stelt voor om te stoppen met een formule uit de 18de eeuw. Wij denken dat die niet meer nodig is. Dat is geen politiek denken. Men vraagt ons om op een andere manier te werken.

Er is een enorm verschil op het vlak van de beveiliging en de vrijstelling van magistraten voor een procedure die drie dagen duurt ten opzichte van een procedure die twee of meer weken duurt. We kunnen daarmee beter stoppen, omdat de middelen niet ter beschikking worden gesteld.

Een loodgieter die elektricien wordt of een elektricien die loodgieter wordt, zou men niet aanvaarden. Nochtans vragen wij aan de burger om ons te komen helpen en aan de rechters om hun corebusiness te laten vallen om even iets anders te gaan doen.

Ik ben tegen uitzonderingsregimes. Waarschijnlijk is er wel een tweederdemeerderheid voor een uitzondering voor een terrorismeproces en eventueel zelfs voor georganiseerde criminaliteit en internationaal humanitair recht, maar is het wel aanvaardbaar dat men begint allerlei mechanismen uit te werken omdat men tegemoet wil komen aan de bezorgdheid van het gerecht om het werk toch vlot te laten vooruitgaan? Men moet kiezen voor het een of het ander. Als men naar een volwaardig alternatief gaat, begint men niet met uitzonderingsmechanismen.

Met de Potpourri II-wet zijn wij geland met een oplossing voor de problematiek van de achterstand inzake assisen en het sneller helpen verwerken van dat soort zaken. Uiteindelijk maakte niemand zich er nog druk over dat de burger in de zittingszaal niet meer actief meebesliste.

Het College van procureurs-generaal heeft het

enthousiaste à l'idée de subdiviser davantage encore les affaires en prévoyant un jury pour les crimes passionnels mais non pour les meurtres terroristes. Ainsi, l'auteur des faits sera traduit ou non devant un tribunal d'exception en fonction des motifs de son geste. Nous assumons notre refus de prévoir des exceptions. Les moyens budgétaires sont insuffisants et les experts proposent une autre solution. Le nouveau Code de procédure pénale ne pourra peut-être pas être adopté dans son ensemble, mais la partie consacrée à la chambre criminelle pourrait en être extraite et être adoptée à temps. L'oralité des débats peut être maintenue, contrairement au jury. Telle est la grande différence par rapport à la proposition formulée par un précédent ministre. Nous défendons donc cette alternative qui constitue le seul choix possible. Les dossiers y seront traités d'une façon tout aussi approfondie. De plus, des avocats seront également présents dans les chambres criminelles et dénonceront le moindre faux pas ou comportement antidémocratique du juge.

Nous ne disposons pas des moyens dont nous avons besoin mais si nous nous en plaignons trop bruyamment, nous ne trouverons plus de magistrats. L'idéal serait que nous puissions traiter nos dossiers encore plus en profondeur mais cela suppose un plus grand nombre de magistrats.

Si l'on instaure une double instance, tout fonctionnera différemment. En appel, des dossiers peuvent parfois être traités très rapidement. Si nous voulons globalement une jurisprudence meilleure, plus rapide et plus efficace, dans le respect des droits de l'ensemble des parties, il nous faudra passer à une autre formule. À cet égard, nous ne devons pas faire d'exception dans le cas du procès pour terrorisme car cela ne ferait que compliquer encore la situation.

01.17 Frédéric Van Leeuw (en français): On prépare actuellement un procès d'assises, auquel les magistrats travaillent depuis quatre ans. Mais ce n'est pas pour cela que nous réagissons!

Je demande de supprimer la cour d'assises depuis 2016 déjà, à différentes occasions, comme le fait le Collège du ministère public. Je regrette qu'il faille de tels dossiers pour m'inviter et en débattre. Cependant, je sais que c'est ainsi que les lignes bougent et qu'on trouve des compromis. Quelle que soit votre décision, je la respecterai loyalement, en tant que magistrat.

Lors de la réforme de M. Geens, il y a eu peu de procès en cour d'assises et je n'ai pas entendu la

moeilijk met het nog verder opsplitsen, met wel een jury bij een passionele moord, maar niet bij terroristische moorden. Afhankelijk van het motief van de dader gaat men dan naar een uitzonderingsrechtbank. Wij komen uit voor ons standpunt om geen uitzonderingen te maken. Er zijn onvoldoende budgettaire middelen. De experts hebben een alternatief. Het volledige nieuwe Wetboek van strafrechtspleging zal dan misschien niet goedgekeurd kunnen worden, maar het stuk over de criminele kamer kan eruit gehaald worden en wel tijdig worden goedgekeurd. De mondelinge debatten kunnen worden gered, maar niet het behoud van de jury. Dat is het grote verschil met het voorstel van de minister van destijds. Wij gaan dus voor dat alternatief. Het is de enige mogelijke keuze. De dossiers zullen daar even grondig worden behandeld en ook in die criminele kamers zullen er advocaten zijn, die de kleinste misstap van de rechter, die ondemocratisch zou handelen, zullen aanklagen.

Wij hebben niet de middelen die we nodig hebben, maar als we daar teveel ruchtbaarheid aan geven vinden we straks geen magistraten meer. Het liefst zouden wij nog veel grondiger onze dossiers behandelen, maar daarvoor zijn er meer magistraten nodig.

Als men met een dubbele aanleg kan werken, functioneert alles anders. In beroep kunnen zaken soms heel snel behandeld worden. Als we globaal een betere, snellere, efficiëntere rechtsspraak willen, met respect voor de rechten van alle partijen, dan moeten we overstappen op een andere formule. Daarbij mogen we geen uitzondering maken voor het terrorismeproces, want dat maakt het alleen maar ingewikkelder.

01.17 Frédéric Van Leeuw (Frans): Er wordt momenteel een assisenproces voorbereid, waaraan de magistraten al vier jaar werken. Dat is echter niet de reden waarom we reageren!

Ik heb al sinds 2016 bij verschillende gelegenheden voor de afschaffing van het assisenhof gepleit, net zoals het College van het openbaar ministerie. Ik betreur dat er dergelijke dossiers nodig zijn om me uit te nodigen en over dit thema te debatteren. Ik weet echter dat er op die manier iets kan bewegen en er compromissen kunnen worden bereikt. Wat u ook beslist, ik zal me er als magistraat trouw aan houden.

Ten tijde van de hervorming door minister Geens werden er weinig assisenprocessen gevoerd en ik

population en réclamer.

heb niet gehoord dat de bevolking er om meer vroeg.

Certains demandent de conserver la cour d'assises pour les crimes les plus graves, or c'est précisément alors que cette procédure se révèle très compliquée et injuste.

Sommigen vragen dat het hof van assisen zou worden behouden voor de meest zware misdaden, maar precies dan blijkt die procedure zeer omslachtig en onrechtvaardig te zijn.

(*En néerlandais*) Je comprends que de nombreuses questions aient été posées sur la possibilité de faire application d'une éventuelle révision ou suppression.

(*Nederlands*) Ik begrijp dat er veel vragen werden gesteld over de toepassingsmogelijkheid van een eventuele herziening of afschaffing.

On estime que le procès devrait pouvoir débiter en septembre 2021, entre le procès français en première instance qui se déroulera probablement de janvier 2021 à juin 2021 inclus et une éventuelle procédure de recours. Nous pourrions réserver l'ensemble de l'année judiciaire 2021. Ces informations doivent bien évidemment être prises avec toutes les réserves qui s'imposent, dans la mesure où nous ne disposons pas de tous les éléments de la procédure.

De startdatum van het proces wordt geschat in september 2021, tussen het Franse proces in eerste aanleg dat wellicht van januari 2021 tot en met juni 2021 zal lopen en een eventuele beroepsprocedure in. We zouden het volledige gerechtelijk jaar 2021 kunnen voorbehouden. Dit is uiteraard volledig onder voorbehoud, want we hebben niet alle elementen van de procedure in handen.

La législation en matière de procédure pénale s'applique d'emblée. Si la loi prévoit que la chambre des mises en accusation doit renvoyer devant les chambres criminelles toutes les causes renvoyées en cour d'assises, j'estime que cela ne peut pas poser problème, même en cas de suppression de la cour d'assises. La Cour constitutionnelle peut seulement procéder à un contrôle de la Constitution après modification. Je ne vois pas non plus en quoi le remplacement de la cour d'assises par un tribunal qui pourrait prononcer les mêmes peines, mais avec possibilité d'appel, constitue une inégalité.

Wetgeving inzake strafvordering is meteen van toepassing. Als in de wet wordt vastgelegd dat alle verwijzingen naar assisen door de kamer van inbeschuldigingstelling naar de criminele kamers moeten worden verwezen, kan er volgens mij geen probleem zijn, zelfs niet als een assisenhof niet meer bestaat. Het Grondwettelijk Hof kan alleen de – dan gewijzigde – Grondwet toetsen. Ik zie ook geen ongelijkheid in het vervangen van het assisenhof door een rechtbank die dezelfde straffen zou kunnen uitspreken, maar wel met beroepsmogelijkheid.

Tout cela, y compris la modification d'un certain nombre d'articles de loi du Code de procédure pénale, représente un travail important. Les experts ont déjà abattu un travail considérable. Il suffit de songer à la proposition de création d'une chambre criminelle à laquelle il pourrait être fait appel pour toutes les peines supérieures à vingt ans.

Dit zal veel werk vergen, onder meer de wijziging van een aantal wetsartikelen in het Wetboek van strafvordering. Experts hebben echter al veel werk verricht, denk maar aan het voorstel tot oprichting van een criminele kamer die zou kunnen worden ingeschakeld voor alle straffen boven de twintig jaar.

Même en l'absence d'un gouvernement de plein exercice, rien n'empêche le Parlement de prendre ses responsabilités. Le temps nécessaire à cet effet dépendra de la longueur des débats, mais il nous reste encore dix-huit mois. Sur la base du calendrier actuel, le renvoi éventuel en cour d'assises ne devrait intervenir qu'en octobre ou novembre. La détention préventive ne peut pas être prolongée à l'infini, mais peut-être bien durant quelques semaines ou deux mois.

Ook zonder regering in volheid van bevoegdheden kan het Parlement zijn verantwoordelijkheid nemen. De tijd die daarvoor nodig is, hangt af van de debatten, maar we hebben nog anderhalf jaar. Volgens de huidige timing is de eventuele verwijzing naar het hof van assisen pas in oktober of november. De voorlopige hechtenis kan niet aanhouden, maar dat kan misschien wel voor een paar weken of twee maanden.

Les progrès réalisés par la Justice en matière d'accompagnement des victimes sont énormes.

Justitie heeft enorme vorderingen gemaakt op het vlak van slachtofferbegeleiding. Dat was een van de

C'était l'une des lacunes dans le dossier des tueurs du Brabant. Cet accompagnement peut également contribuer à renforcer la confiance du citoyen dans la justice. Ce processus a été initié depuis le 22 mars et il avait en réalité déjà été amorcé lors de l'accident survenu à Sierre. Il a fallu vaincre une résistance considérable, mais c'est une manière d'être plus proche des personnes et en particulier des personnes qui souffrent. Mes requêtes sont, en outre, soutenues par les victimes, à l'instar de M. Vansteenkiste, président de l'une des principales associations de victimes.

Une éventuelle procédure de recours ne prendra pas autant de temps. S'il est fait appel à un jury, tout devra être expliqué dans les moindres détails, ce qui ne serait pas le cas en l'absence d'un jury. Sans jury, nous pourrions organiser les deux instances en une seule année judiciaire. Un certain nombre de témoignages seront alors filmés en première instance et joints au dossier. Il ne sera pas nécessaire, dans ce cas, d'entendre une nouvelle fois ces nombreux témoins en degré appel. Cette façon de procéder ne portera pas atteinte à l'important principe d'oralité des débats.

Le procès bénéficiera assurément de l'attention des médias et pareille attention est d'ailleurs saine. L'impact d'un avocat sur un membre du jury est toutefois totalement différent de son impact sur un juge professionnel. Devant une cour d'assises, les avocats vont aussi souvent plus loin dans leurs plaidoiries.

(En français) Il y a deux jours, les parquets ont encore rappelé qu'ils n'arrivent pas à recruter, que les cadres sont remplis à 90 %. Le futur gouvernement devra trouver 12 milliards d'euros, alors quand on me dit que la Justice va recevoir deux milliards, je n'y crois pas. Je sais que tout le monde a besoin de moyens, pas seulement la Justice, et qu'il y aura des arbitrages à faire. Alors si vous voulez faire des économies, faites-le sur cette procédure qui représente 0,007 % des jugements plutôt que de réduire encore le nombre de magistrats.

Pour le procès du 22 mars, il faudra dédoubler la cour, ce qui fait quatre juges correctionnels de première instance et deux présidents de cour d'assises, alors qu'on doit déjà faire revenir des retraités par manque de magistrats capables de présider une cour d'assises! Pendant plus d'un an, ces magistrats ne pourront présider ni chambres correctionnelles ni cours d'appel.

pijnpunten bij de Bende van Nijvel. Het kan ook zorgen voor meer vertrouwen van de burger in justitie. We zijn daarmee gestart sinds 22 maart en eigenlijk sinds het ongeval in Sierre. Er moest veel weerstand worden overwonnen, maar het is een manier om dichterbij de mensen te staan en in het bijzonder bij de lijdende mensen. Mijn vragen worden trouwens gesteund door de slachtoffers, zoals de heer Vansteenkiste, voorzitter van een van de belangrijkste slachtofferverenigingen.

Een eventuele beroepsprocedure zal niet evenveel tijd in beslag nemen. Wanneer men met een jury werkt, moet alles haarfijn worden uitgelegd, wat niet zo is wanneer men zonder jury werkt. Zonder jury kunnen wij in één gerechtelijk jaar de twee instanties organiseren. Een aantal getuigenissen wordt dan in eerste aanleg gefilmd en bij het dossier gevoegd. In beroep moeten die vele getuigen dan niet opnieuw worden gehoord. Aan het belangrijke mondelinge karakter van de debatten wordt niet geraakt.

Media-aandacht zal er zeker zijn en dat is ook gezond. De impact van een advocaat op een jurylid is echter totaal anders dan op een beroepsrechter. Voor een hof van assisen wagen advocaten zich vaak ook verder in hun pleidooien.

(Frans) Twee dagen geleden hebben de parketten er nog op gewezen dat ze er niet in slagen personeel aan te trekken en dat de personeelsformaties slechts voor 90 % vervuld zijn. De toekomstige regering zal 12 miljard euro moeten vinden, dus wanneer men mij zegt dat Justitie twee miljard zal krijgen, geloof ik dat niet. Ik weet dat iedereen, niet alleen Justitie, om middelen zit te springen en dat er keuzes zullen moeten worden gemaakt. Als u besparingen wilt realiseren, doe dat dan op deze procedure, die 0,007 % van de vonnissen vertegenwoordigt, en niet door het aantal magistraten nog verder terug te schroeven,

Voor het proces over de aanslagen van 22 maart zal het hof moeten worden verdubbeld, dat wil zeggen vier rechters van de correctionele rechtbank van eerste aanleg en twee voorzitters van het hof van assisen, terwijl er nu al gepensioneerde magistraten moeten worden ingeschakeld, omdat er een tekort is aan magistraten die een hof van assisen kunnen voorzitten! Meer dan een jaar lang zullen die magistraten niet als voorzitter kunnen fungeren in correctionele kamers of hoven van

beroep.

L'impact sur le citoyen sera énorme. Quant à mon parquet, trois magistrats travaillent sur l'accusation depuis des mois et en ont encore pour plus d'un an, deux autres s'occupent des victimes et un dernier de l'organisation du méga-procès. Six magistrats sur 32 au parquet fédéral devant lutter contre la criminalité grave, le terrorisme et d'autres matières, sont affectés à ce dossier. La débauche de moyens est patente.

Nous prenons ce procès au sérieux et ferons tout pour qu'il se passe au mieux. Mais, pour moi, le jury n'est pas la garantie d'un bon déroulement.

Le nombre de victimes (900) est aussi un casse-tête. Comment, dans les salles d'audience, distinguer qui est victime et qui ne l'est pas? Or, donner la parole à quelqu'un qui n'en est pas une est une base pour la cassation.

Je suis d'accord avec la participation du citoyen à la justice et une remise en question des magistrats eux-mêmes. J'essaie d'expliquer à la presse certains aspects, au prix d'une convocation devant le Parlement. Mais au vu d'une enquête de 2011 du CSJ révélant que 70 % des citoyens souhaitent la suppression des assises, il faudrait se demander ce qu'ils veulent vraiment.

Mais cela ne vaut que jusqu'à ce que le citoyen soit appelé lui-même pour être juré. Il trouve alors tous les moyens pour ne pas participer.

Les Français ont un jury qui vaut pour un mois, et devant lequel passent plusieurs affaires. C'est une session d'assises. Cela va donc plus vite.

Nous avons essayé ce système en Belgique. Dans le procès sur le génocide des Tutsis, nous voulions faire passer plusieurs génocidaires en même temps. Finalement, la présidente a décidé d'avoir trois procès d'assises. Il n'est donc pas si évident de toucher à la procédure.

Les jurés ne connaissent pas la procédure pénale et le raisonnement juridique, et nous ne pouvons

De impact op de burgers zal enorm zijn. Op mijn parket werken er al maandenlang drie magistraten aan de aanklacht en ze hebben nog werk voor meer dan een jaar. Twee andere magistraten houden zich bezig met de slachtoffers en een zesde persoon met de organisatie van dat megaproces. Van de 32 magistraten op het federale parket, dat moet optreden tegen ernstige criminaliteit, in terreurdossiers en andere zaken, zijn er dus zes personen aan dat dossier aan het werken. De middelen worden duidelijk overschreden.

Wij nemen dat proces ernstig en we zullen alles in het werk stellen opdat het zo goed mogelijk verloopt. Voor mij is een jury echter geen garantie voor een goed verloop.

Het aantal slachtoffers (900) is ook problematisch. Hoe kan men in een zittingzaal onderscheiden wie er slachtoffer is en wie niet? Als men echter het woord geeft aan iemand die geen slachtoffer is, dan is dat een mogelijke grond voor een cassatieberoep.

Ik ben het ermee eens dat de burgers aan het rechtssysteem mogen deelnemen en dat de magistraten ter discussie gesteld mogen worden. Ik tracht bepaalde zaken aan de pers uit te leggen en wordt daarom opgeroepen om gehoord te worden in het Parlement. Maar in het licht van een enquête van de HRJ, waaruit blijkt dat 70 % van de burgers gewonnen is voor de afschaffing van het hof van assisen, moet men zich afvragen wat de bevolking nu precies wil.

De burger wil meer burgerparticipatie, tot op het moment dat hij zelf wordt opgeroepen om deel uit te maken van een jury. Dan zijn plots alle excuses goed om vooral niet te moeten participeren.

De Fransen werken met een jury die gedurende een maand aanblijft en verschillende zaken behandelt. Het betreft dus een assisenzitting. Op die manier kan er sneller worden gewerkt.

Wij hebben dat systeem in België uitgetest. In het proces over de tegen de Tutsi's gepleegde genocide wilden wij verscheidene volkenmoordenaars tegelijkertijd berechten. Uiteindelijk besliste de voorzitter om drie assisenprocessen te laten plaatsvinden. Het is dus niet zo voor de hand liggend om aan de procedure te morrelen.

De juryleden zijn niet vertrouwd met de strafprocedure en met de juridische manier van

pas faire l'économie des questions posées, même avec un jury plus petit. C'était le projet des chambres criminelles de M. Geens, qui avait aussi prévu que le juré prenne connaissance à l'avance du dossier.

Parfois des magistrats eux-mêmes ne maîtrisent pas certaines matières. Le cours aux jurés va leur donner davantage confiance, mais ne pourra développer des explications techniques et complexes sans perdre de temps.

Le jury n'a donc pas connaissance du dossier. Il ne dispose au début du procès que de l'acte d'accusation et des actes de défense éventuels. Il n'a accès au dossier qu'au moment du délibéré.

Je suis pour l'oralité des débats. Lors du dernier procès Rwanda, faire venir des témoins a été très utile car leurs témoignages ont été plus clairs devant la cour.

Le terrorisme et le droit international humanitaire prennent énormément de temps, sont très techniques et traumatisants. Les procès Rwanda ont pris des semaines. Un procès de quatre à cinq jours est tenable pour un juré, mais quand cela prend plusieurs semaines, c'est plus compliqué.

Le Collège a donné un avis par rapport au projet de chambre criminelle, dans lequel on prévoyait un mini-jury. On y voyait plus d'inconvénients que de solutions.

En ce qui concerne la législation d'exception, les Français ont résolu le problème en gardant un jury, mais en le professionnalisant. Ils se sont retrouvés avec une cour d'assises en matière de terrorisme.

Sur la souveraineté du jury, la France a prévu un appel à la cour d'assises où siègeront plus de jurés. Je n'y suis pas favorable mais c'est une solution. Cependant, le système français fonctionne avec cinq juges. Si on l'applique en Belgique, il en faudra les moyens. Les FTF français passent généralement devant la cour d'assises "terro" avec des peines allant de 15 à 20 ans alors qu'elles sont de maximum cinq ans ici, à cause de la cour d'assises encore une fois. Le juge doit décider de la peine en fonction de la gravité et des éléments objectifs et pas des émotions.

redeneren. Zelfs met een kleinere jury kunnen we het ons dus niet veroorloven hun minder vragen te stellen. Dat was het opzet van de criminele kamers van de heer Geens, waarbij er ook werd bepaald dat het jurylid op voorhand zou kunnen kennisnemen van het dossier.

Soms zijn de magistraten zelf niet zo goed thuis in bepaalde materies. De cursus voor juryleden zal hun meer vertrouwen geven, maar het zal niet mogelijk zijn technische en complexe aspecten uit te spitten zonder tijd te verliezen.

De jury is dus niet op de hoogte van het dossier. Aan het begin van het proces beschikt ze enkel over de akte van beschuldiging en de eventuele akten van verdediging. Ze krijgt pas toegang tot het dossier op het ogenblik van de beraadslaging.

Ik ben voorstander van mondelinge debatten. In het laatste Rwandaproces was het zeer nuttig dat er getuigen opgeroepen werden omdat hun getuigenis voor het hof duidelijker was.

Het terrorisme en het internationaal humanitair recht nemen zeer veel tijd in beslag, zijn zeer technisch en traumatisch. De Rwandaprocessen hebben weken geduurd. Een proces van vier tot vijf dagen is doenbaar voor een gezworene, maar als het meerdere weken duurt, wordt het moeilijker.

Het College heeft een advies verstrekt over het plan voor de invoering van een strafrechtelijke kamer, waarin er sprake was van een mini-jury. Men zag daar meer nadelen dan oplossingen in.

Wat de uitzonderingswetgeving betreft, hebben de Fransen het probleem opgelost door een jury te behouden, maar die te professionaliseren. Zo hebben ze een assisenhof voor terreurmisdriven gekregen.

Wat de soevereiniteit van de jury betreft, heeft Frankrijk voorzien in een hoger beroep bij het hof van assisen, met meer juryleden. Ik ben daar geen voorstander van, maar het is een oplossing. Het Franse systeem werkt evenwel met vijf rechters. Als men dat systeem in België wil toepassen, zal men daar de nodige middelen voor moeten uittrekken. De Franse FTF's worden doorgaans berecht door het hof van assisen voor terroristische misdaden, dat straffen van 15 tot 20 jaar kan opleggen, terwijl de strafmaat hier maximaal 5 jaar bedraagt, wederom als gevolg van het hof van assisen. De rechter moet de straf bepalen in functie van de ernst van de feiten en op grond van objectieve elementen, niet op grond van emoties.

Monsieur Pivin, vous parlez d'un moment heureux mais je dois profiter d'occasions pour faire passer un message défendu depuis des années. Le coût de ce procès sera énorme. Vous dites que c'est un bel exercice de participation citoyenne, mais vous forcez les citoyens.

Vous m'interrogez sur les priorités et les types de crimes.

Soit, on fait passer une partie devant la cour d'assises comme les meurtres, mais alors le jury et le public sont privés d'une vue d'ensemble de l'organisation criminelle, soit on prévoit une procédure particulière pour la criminalité organisée. Mais comment la définit-on? Pour moi, c'est un argument de plus en faveur de la suppression.

Les autres voix dans le monde judiciaire sont partagées, mais en relisant les auditions de 2019, je constate que nombre de magistrats du siège demandent aussi la suppression de la cour d'assises.

01.18 Erwin Dericourt (en néerlandais): L'acte de mise en accusation sera maintenu, une chambre composée de trois juges siègera en première instance et en appel et un pourvoi en appel sera possible. La procédure prévoit également une audience introductive d'instance, laquelle, comme en cour d'assises, outre le règlement du déroulement des débats et la fixation de la liste des témoins, discutera et jugera également de la régularité de la procédure.

Les modifications à apporter au Code de procédure pénale sont relativement peu nombreuses, car il est possible de s'appuyer sur les règles générales régissant actuellement la procédure pénale.

01.19 Frédéric Van Leeuw (en néerlandais): Trois juges d'instruction coopèrent dans le dossier des attentats terroristes. Il n'en va pas de même dans les dossiers relatifs au crime organisé. Ceux-ci ne relèvent pas de la cour d'assises, mais une modification de la loi est peut-être possible.

(En français) Il ne faut pas expliquer les concepts et des informations resteront dans le dossier, disponibles pour la défense et les magistrats, sans les évoquer en public. L'absence d'un jury fera gagner beaucoup de temps.

Le défaut de recours est passé de justesse devant

Mijnheer Pivin, u had het over de timing, maar ik moet een momentum aangrijpen wanneer het zich aandient om een boodschap uit te dragen die ik al jaren verdedig. Dit proces zal handenvol geld kosten. U zegt dat het een mooi voorbeeld van burgerparticipatie is, maar het is wel participatie onder dwang.

U vraagt me wat de prioriteiten zijn en welk type van misdaden het hof zou behandelen.

Ofwel wordt de zaak gedeeltelijk naar het hof van assisen verwezen (doodslag bijvoorbeeld), maar dan hebben de jury en het publiek geen overzicht over de criminele organisatie, ofwel voorziet men in een specifieke procedure voor de georganiseerde misdaad. Maar hoe wordt die gedefinieerd? Mijns inziens is dat een bijkomend argument voor de afschaffing van de assisenprocedure.

In de gerechtelijke wereld zijn de meningen voor de rest verdeeld, maar als ik het verslag van de hoorzittingen van 2019 erop nalees, stel ik vast dat tal van magistraten van de zittende magistratuur ook voorstander zijn van de afschaffing van het hof van assisen.

01.18 Erwin Dericourt (Nederlands): De akte van inbeschuldigingstelling wordt behouden en er wordt voorzien in een kamer met drie rechters in eerste aanleg en in beroep, en in de mogelijkheid tot hoger beroep. Men werkt ook met een inleidingszitting waarop het verloop van de debatten en de getuigenlijst worden vastgelegd, zoals voor het hof van assisen, en waar ook de regelmatigheid van de rechtspleging wordt bediscussieerd en beoordeeld.

Het aantal wijzigingen voor het onderdeel uit het Wetboek van strafrechtspleging is relatief beperkt, omdat men zich kan baseren op de bestaande algemene regels voor de strafrechtspleging.

01.19 Frédéric Van Leeuw (Nederlands): Voor het dossier van de aanslagen werken drie onderzoeksrechters samen. Dat bestaat niet in de georganiseerde criminaliteit. Dat valt buiten het hof van assisen, maar misschien is een wetswijziging mogelijk.

(Frans) Men moet bepaalde concepten niet opnieuw uitleggen en de informatie blijft in het dossier en dus beschikbaar voor de verdediging en voor de magistraten, zonder dat ze in het openbaar opgerakeld wordt. De afschaffing van de volksjury zal veel tijdswinst opleveren.

De onmogelijkheid om hoger beroep aan te tekenen

la Cour européenne des droits de l'homme, parce que nous avons prévu une cassation, que la Cour interprète comme une voie de recours. À mes yeux, la cassation n'est pas une voie de recours complète et je trouve cela injuste. C'est à vous de penser le caractère juste de cette procédure et de trouver une solution pour cela.

Je ne suis pas venu demander la suppression de la cour d'assises pour avoir de plus longues vacances, mais par souci d'une procédure plus efficace, plus proche des victimes et des citoyens. Il y a d'autres solutions, développées par les magistrats avec le Conseil supérieur et nous sommes occupés à définir une nouvelle approche des victimes, mais la question du jury est un faux débat quant à la participation citoyenne à la justice.

Je respecte les gens qui ont siégé dans des jurys, parce que c'est une épreuve. Mais au moment où l'on réfléchit à une Justice plus moderne, je ne vois pas en quoi une Justice davantage confiée à des magistrats professionnels, plus ouverte aux témoignages et à l'oralité des débats, serait moins démocratique.

La réunion publique de commission est levée à 13 h 13.

werd nipt goedgekeurd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, omdat we in een cassatieberoep voorzien hebben, dat het EHRM als een beroepsmogelijkheid beschouwt. Volgens mij is het cassatieberoep geen volwaardige beroepsmogelijkheid en ik vind dat onrechtvaardig. Het is jullie opdracht om die procedure rechtvaardig te maken en een oplossing voor dat probleem te vinden.

Ik ben hier niet komen pleiten voor een afschaffing van het hof van assisen om langere vakanties te hebben, maar omdat ik een efficiëntere procedure voorsta, die nauwer aansluit bij de noden van de slachtoffers en de burgers. Er bestaan andere oplossingen, die door de magistraten in samenwerking met de HRJ ontwikkeld werden, en wij zijn een nieuwe aanpak jegens de slachtoffers aan het uitwerken, maar het debat over de volksjury is een fout debat wanneer het gaat over de participatie van de burgers in ons rechtssysteem.

Ik heb alle respect voor mensen die in een jury gezeten hebben, want het is een beproeving. Maar als men nadenkt over een modernisering van de justitie, zie ik niet in waarom een rechtspraak die meer zou uitgeoefend worden door beroepsrechters, waarin meer getuigen aan bod zouden kunnen komen en waarin er ruimte is voor het mondelinge debat, minder democratisch zou zijn.

De openbare commissievergadering wordt gesloten om 13.13 uur.